

Mari Skauvik

Skihopping - fra tradisjonsidrett til ekstremспорт?

En analyse av hoppsportens utvikling i lys av
sportifisering og kommersialisering

Masteroppgave i idrettsvitenskap

Trondheim, våren 2013

Mari Skauvik

Skihopping – fra tradisjonsidrett til ekstremsport?

En analyse av hoppSPORTens utvikling i lys av sportifisering og kommersialisering

Masteravhandling i idrettsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU
Vår 2013

Forord

I denne oppgaven har jeg studert hoppSPORTENS utvikling i lys av utviklingsprosessene sportifisering og kommersialisering. Jeg har hovedsakelig sett på drivkreftene bak den sportslige utviklingen, samt hvilken rolle Det internasjonale skiforbundet har i den forbindelse. Dette er et tema det er lite forsket på, noe som har ført til at det har vært en lang og utfordrende prosess, samtidig som det har vært veldig interessant og lærerikt.

Jeg vil først og fremst takke veilederen min, Arve Hjelseth. Takk for at du har vært tålmodig til tross for at jeg ofte tar meg litt for god tid. Tilbakemeldingene har vært raske, konstruktive og veldig nøyaktige, og bidragene dine har vært avgjørende for hvordan oppgaven har utfoldet seg.

Videre vil jeg takke mine medstudenter som har bidratt med diskusjoner, innspill og latter både sosialt og faglig. Til slutt vil jeg takke venner og familie for støtte og oppmuntring gjennom skriveprosessen. En spesiell takk rettes til Charlotte som har hjulpet til med korrekturlesing. Du har vært en viktig og positiv støttespiller i løpet av innspurten, noe som virkelig verdsettes når nervene er tynnslitte!

Sammendrag

I denne oppgaven har jeg studert hoppSPORTENS utvikling i lys av sportifisering og kommersialisering. Ambisjonen har vært å avdekke hvilke drivkrefter som står bak den sportslige utviklingen, og hvilken rolle Det internasjonale skiforbundet (FIS) har hatt i den forbindelse.

Opgaven tar utgangspunkt i tidligere forskning som tar for seg idrettslig utvikling i lys av *sportifiseringsbegrepet*. Modernisering og sportifisering er begreper som i stor grad overlapper hverandre, og sportifisering bør betraktes som et subbegrep som består i spesifikke typer modernisering som er relevante for idretten. For å få et mer helhetlig syn på utviklingen tar jeg også for meg hvordan kommersialisering har påvirket hoppSPORTEN, særlig i senere tid. Analysen består av to underkapitler, som tar for seg sentrale utviklingstrekk og endringer i lys av henholdsvis sportifisering og kommersialisering.

Resultatene fra analysen viser at hoppSPORTEN er preget av tvetydigheter knyttet til sportifisering. Selv om FIS i mange tilfeller har forsøkt å motarbeide prestasjonsorienteringen og rekordjaget som er sportifiseringens drivkraft, uttrykkes den likevel gjennom en økende grad av konkurranse, organisering, byråkratisering, prestasjonsmåling og spesialisering. Dette antyder også at sportifiseringen har et autonomt aspekt knyttet til seg. Kommersialisering har blitt vektlagt i større grad enn sportifisering for å opprettholde medie- og tilskuerinteressen, og FIS' hoppkomité har måttet utfordre sitt tradisjonelle grunnlag for å tilpasse seg moderne krav til underholdningsarrangementer. Vind- og avsafsfaktoren, tettsittende hoppdresser, høyere vektgrenser og diverse endringer med hensyn til verdenscupkalenderen og konkurranseformatet, er endringer som først og fremst skal styrke publikumsappellen og konkurransebalansen.

Etter at v-stilen tok over for parallellstilen på slutten av 1980-tallet oppstod det et enormt fokus på aerodynamikkens effekt på prestasjonene i hoppbakken. FIS reagerte imidlertid raskt på utøvernes forsøk på å bedre prestasjonsnivået, ved å innføre klare regler for hva som var tillat og ikke. Enkelte utøvere er i stand til å dra nytte av selv de minste tekniske fordeler med hensyn til utstyr og vekt, noe som har resultert i et omfattende utstysreglement og høyere vektgrenser. Dagens utgave av hoppSPORTEN bærer derfor preg av å være de-sportifisert: De-sportifisering fungerer som et motstykke til sportifisering, og innebærer en omgjøring eller et tilbakeslag i

utviklingsprosessen. I følge renndirektøren bidrar regelendringene til å åpne opp en idrett som i perioder har vært dominert av et fåtalls utøvere: Selv om det blir vanskeligere å hoppe langt, vil sannsynligvis flere nasjoner og enkeltutøvere være med i kampen om topplasseringene. Det er derfor nærliggende å anta at tendensen til de-sportifisering til en viss grad har oppstått som en følge av kommersialisering.

Kommersialisering bidrar til at idrettskonkurranser blir mer spennende, dramatiske og uforutsigbare. Media tilbyr publisitet, og økt eksponering bidrar til å trekke inn et enda høyere antall tilskuere foran tv-skjermene og på idrettsarenaen. Kommersielle idretter er avhengige av media, sponsorer og publikumsappell for å lykkes, og usikkerhet om utfallet betraktes som idrettens hovedappell. FIS har gjennom vind- og avsafsfaktoren, høyere vektgrenser, tettsittende hoppdresser, og endringer av konkurranseformatet, forsøkt å gjøre idretten jevnere og mer rettferdig. I tillegg skal uforutsigbarhet og konkurransebalanse gjøre hoppporten mer spennende og underholdende. Selv om spektakulære lengder og nye rekorder er viktig for både tilskuer- og medieinteressen, vektlegges heller jevne og uforutsigbare konkurranser i forsøket på å opprettholde et spenningsekvilibrium.

Innholdsfortegnelse

1.0. Innledning	1
1.1. Oppgavens bakgrunn og problemstillinger	2
1.2. Faglig inspirasjon	4
1.3. Oppgavens struktur og innhold	6
2.0. Teori	9
2.1. Norsk idrett og engelsk sport	9
2.2. Rasjonalisering, modernisering og sivilisering	11
2.3. Sportifisering	14
2.3.1. Idrettens ytre rasjonalitet	15
2.3.2. Idrettens indre rasjonalitet.....	16
2.3.3. Prestasjonsorientering.....	18
2.4. Kommersialisering	20
2.4.1. Sport og media.....	20
2.4.2. Publikumsappell og konkurransebalanse.....	21
2.4.2.1. Tilfeldighetsfaktorer og likhetsidealet	23
2.5. Oppsummering	25
3.0. Metode	27
3.1. Valg av tema og metode	27
3.2. Vitenskapelig syn	29
3.3. Kilder og datamateriale	30
3.4. Analyse av datamaterialet	31
3.5. Gyldighet og pålitelighet	32
3.5.1. Andre kvalitetsmessige vurderinger	34
3.6. Oppsummering	35
4.0. Analyse	37
4.1. Sportifisering	38
4.1.1. Fra ytre til indre rasjonalitet: Organisering og spesialisering	39
4.1.2. Ytre rasjonalitet	42
4.1.3. Indre rasjonalitet	44
4.1.4. Prestasjonsorientering.....	45
4.1.5. Oppsummering	47
4.2. Kommersialisering	49
4.2.1. Sport og media.....	50

4.2.1.1. Konkurransbalanse.....	51
4.2.1.2. Publikumsappell.....	52
4.2.1.3. Tilfeldighetsfaktorer og likhetsidealet	53
4.2.2. Oppsummering	56
5.0. Konklusjoner og sammenfattende drøfting	59
5.1. Hovedresultater og funn	59
5.1.1. Sportifisering.....	59
5.1.2. Kommersialisering.....	60
5.2. Sportifiseringsmotstand og kommersielle betraktninger	61
5.2.1. De-sportifisering	61
5.2.2. Kommersielle betraktninger.....	62
5.2.3. Sportifisering vs. kommersialisering – fellestrekk og konflikter.....	63
5.3. Avslutning	64
5.3.1. HoppSPORTens tvetydigheter.....	65
5.3.2. Fra tradisjonsidrett til underholdningsidrett	66
5.3.3. HoppSPORTens veivalg.....	67
5.3.4. Avsluttende kommentar og videre forskning.....	68
6.0. Litteraturliste.....	71

Cup er cup og stafett er stafett, og nå har også sannelig min hatt hopp blitt hopp!

- Arne Scheie.

1.0. Innledning

Hoppporten er forankret i tradisjoner som har eksistert i mer enn 200 år, og som Norges nasjonalidrett har skihopping bestandig blitt ansett som et uttrykk for norske tradisjoner og verdier. De første kjente konkurransene bestod av en langrennsdel og et hopprenn (Goksøy, 2008). Konkurranseselementet skapte behov for måling og standardisering av prestasjoner. Husebyrennet, hvor hoppbedømmelsen bestod av både lengde og stil, ble mønsterdannende for organiseringen av slike konkurranser (Olstad & Tønnesson, 1987: 55). Stiftelsen av Det internasjonale skiforbundet (FIS) førte til at denne organisasjonen etter hvert fikk hegemoni over hoppporten på bekostning av Norge, som i kraft av å ha ”oppfunnet” hoppporten inntok en konservativ rolle. Økt spesialisering førte til større bakker, større lengder og dermed også endringer i stil og teknikk. Vitenskapelige studier innen særlig aerodynamikk og biomekanikk viste at utstyr, teknikk og vekt var avgjørende for prestasjonspotensialet, og etter at v-stilen tok over for parallellstilen på slutten av 1980-tallet ble disse faktorene enda viktigere. I følge Pfister (2007) henger dette sammen med idrettens iboende prinsipp om å stadig arbeide for å forbedre prestasjoner, bryte rekorder og utklasse konkurrenter.

I senere tid har imidlertid hoppporten vært preget av endringer som har til hensikt å *begrense* den aerodynamiske effektiviteten utstyr og vekt tidligere har bidratt til å forsterke. Disse endringene gjør idretten tryggere og mer rettferdig for utøverne, samtidig som konkurransene blir mer spennende og uforutsigbare. Svært restriktive regler med hensyn til utstyr og vekt, har ført til at atletiske evner nå er blitt viktigere enn teknisk dyktighet og evnen til å dra nytte av utstyret for å fly langt (FIS, 2011c). I enkelte perioder har hoppporten vært fullstendig dominert av et fåtalls utøvere. Nye regler har imidlertid bidratt til at flere utøvere og nasjoner har etablert seg i verdenseliten (FIS, 2012a). I følge FIS’ renndirektør Walter Hofer, har regelendringene en positiv effekt på utøvernes prestasjoner, og som en følge påvirkes hoppportens attraktivitet og atmosfære. ”Ski Jumping is nowadays probably as popular as never before: in Austria and Germany, in Norway and Japan, in Poland and Slovenia and beyond” (FIS, 2012e). For media er skihopping først og fremst en form for underholdning, noe både utøverne og FIS må tilpasse seg (Pfister, 2007).

Begrepene sportifisering og kommersialisering kan gi innsikt i hvorfor hoppporten har utviklet seg slik den har, samt hvilke konflikter som kan oppstå i

forbindelse med denne utviklingen. Sportifisering kan defineres som ”prosessen i retning prestasjonsorientering, konkurranse og rasjonalitet i idretten” (Goksøyr, 1991:10), hvor det i større grad legges vekt på elementer som organisering, standardisering, målbarhet og sjanselighet (Goksøyr, 1988; 1991; Yttergren, 1996; Hjelseth, 2009). Kommersialisering innebærer at fokuset i større grad forflyttes fra teknisk finesse, eleganse og stil, til spenning og dramatikk. Usikkerhet om utfallet betraktes av mange som idrettens hovedappell (Beech & Chadwick, 2007; Neale, 1964; Vamplew, 2007), og spenning, drama og uforutsigbarhet er virkemidler som kan bidra til å styrke dens kommersielle appell (Coakley, 2007).

Denne oppgaven tar for seg drivkreftene bak hoppSPORTENS utvikling i lys av utviklingsprosessene sportifisering og kommersialisering, samt at den redegjør for FIS’ rolle i forbindelse med en del sentrale endringer og utviklingstrekk.

1.1. Oppgavens bakgrunn og problemstillinger

Denne oppgaven tar utgangspunkt i hoppSPORTENS utvikling på internasjonalt nivå, med særlig vekt på tiden etter 1980. Det er imidlertid også nærliggende å berøre dens opprinnelse og bakgrunn med tanke på tradisjoner, verdier og idealer, fordi kjennskap til disse tradisjonene gjør oss bedre egnet til å forstå de konfliktene og dilemmaene som har oppstått i senere tid. HoppSPORTEN har måttet utfordre sitt tradisjonelle fundament for å opprettholde sin kommersielle appell, ved at FIS’ hoppkomité forsøker å tilpasse seg dagens krav til underholdningsarrangementer. For store endringer kan imidlertid føre til at den mer tradisjonelle tilskuermassen fremmedgjøres, noe som også reflekteres i debatten om hvorvidt stilkarakterene bør fjernes eller ikke¹. Det er imidlertid vanskelig å gjøre slike omfattende omlegginger i struktur som en finner i blant annet langrenn, som har mulighet til å variere mellom klassisk stil og fristil, intervall-, jakt- og fellesstart, i tillegg til variasjoner med hensyn til løypetrasé. Hoppanlegg er konstruert på en måte som ikke tillater for store variasjoner med hensyn til gjennomføring – det er vanskelig å se for seg hoppSPORTEN foregå på en annen måte enn at utøverne setter utfor bakken en etter en.

Det kan også se ut til at FIS’ hoppkomité forsøker å motarbeide, eller begrense sportifiseringens progresjon, ved at de stadig innfører regler som skal vanskeliggjøre

---

¹ Dette diskuteres mer inngående i kapittel 4.2

aerodynamiske tilpasninger. Det er derfor interessant å undersøke i hvilken grad man finner elementer av sportifisering og kommersialisering i hoppporten, og hvordan FIS forholder seg til slike utviklingsprosesser, samt om mulig å undersøke hvilke interesser som trekker i ulike retninger. Nærmere bestemt skal jeg undersøke

- i) *hvorvidt og hvordan FIS yter motstand mot idrettens sportifisering, og*
- ii) *hvordan FIS har avveid forholdet mellom tradisjon og innovasjon i arbeidet med å styrke hoppportens kommersielle appell.*

En kan si at oppgavens overordnede ambisjon er å redegjøre for både eksplisitte og implisitte grunner til de ulike endringene som er innført, samt hvilke eksterne drivkrefter som ligger bak utviklingen. Dette innebærer at jeg ønsker å gjøre rede for FIS' *offisielle* uttalelser og begrunnelser for innføringen av en del sentrale endringer, samtidig som jeg vil forsøke å avdekke eventuelle *bakenforliggende* årsaker.

Disse forskningsspørsmålene vil studeres ved hjelp av ulike idrettssosiologiske og -historiske begreper og perspektiver. Det empiriske grunnlaget som skal gi innsikt i dette består av offentlige dokumenter som pressemeldinger, nyhetsartikler, historiebøker og annen relevant forskning på feltet, og analysen er i all hovedsak avgrenset til tiden etter 1980. I det påfølgende underkapitlet redegjøres det for litteraturen som har bidratt til utformingen av problemstillingene. I neste avsnitt utdypes imidlertid hva jeg i denne sammenheng legger i uttrykket å *yte motstand*.

Som hoppportens øverste instans har FIS betydelig makt knyttet til hvilke premisser det skal deltas under. Det jeg legger i å yte motstand er ulike motreaksjoner de har hatt til trenerne og utøvernes strategier for å maksimere prestasjonspotensialet². I følge Goksøyr (1988) fører sportifisering til at moderne idrett utvikles i retning av en rendyrket indre rasjonalitet, hvilket innebærer at motstand mot konkurranseideologien, prestasjonsorienteringen og rekordjaget kan betraktes som en slags kamp mot sportifiseringen. Regler som utelukkende har til hensikt å begrense prestasjonspotensialet i en idrett bidrar til noe man kan kalle *de-sportifisering*, og de-sportifisering er en prosess som går i motsatt retning av sportifiseringen. I de fleste idretter tilrettelegges det for standardisering av konkurranser og rekordsetting. Enkelte idretter er imidlertid ikke like opptatt av å strukturere konkurransene for å

---

² Utstyrsmodifikasjoner betraktes i mange tilfeller som fusk, og kan føre til diskvalifikasjon. Det er ikke tillat med utstyr som gir opplagte fordeler i konkurransesammenheng.

gjøre resultatene sammenlignbare, eller med å skape forhold for å sette og bryte rekorder, og slike idretter kan sies å være preget av de-sportifisering (Van Bottenburg & Heilbron, 2006).

FIS har hele tiden ansett lengdehysteriet og rekordjaget som problematisk, særlig med hensyn til utøvernes sikkerhet, men også i forhold til hvilke verdier de mener hoppporten skal reflektere. En mengde regler knyttet til utstyr og vekt, bakkestørrelse og -profil har blitt innført for å motvirke denne tendensen. Man kan muligens si at trenere og utøvere i større grad er forkjempere for en rendyrket indre rasjonalitet, mens hoppkomitéen i all hovedsak ønsker å opprettholde en viss balanse mellom den indre og ytre rasjonaliteten. Samtidig er det trolig en tvetydighet i FIS' posisjon, i hvert fall de siste årene. I tillegg til sikkerhet og verdier kommer også kommersielle hensyn inn. Hvis restriksjoner på aerodynamiske faktorer som utstyr, bakkeprofil og vekt gir jevnere konkurranser, er det selvsagt i både FIS' og mediernes interesse.

Sportifisering og kommersialisering er prosesser som til tider griper over i hverandre, samt at de på enkelte områder har visse likhetstrekk. For eksempel er prestasjonsorienteringen et vesentlig trekk ved idrettens sportifisering, men også for tilskuer- og medieinteressen. FIS forsøker derfor å heller vektlegge spenning knyttet til jevne og uforutsigbare konkurranser. Selv om sjanselighet kan bidra til å trekke og holde på publikum – noe som helt klart er et kommersielt trekk – kan imidlertid behovet for et spenningsekvilibrum også betraktes som et utslag av idrettens sportifisering (Goksøyr, 1991). I tillegg støttes nok prinsippet om like vilkår mer i hoppporten enn en del andre idretter, i og med at FIS har innført vektgrenser og standardisert utstyr. Hvorvidt alle utøvere har adgang til like gode treningsfasiliteter er imidlertid en annen sak. Ettersom likhet er et sentralt aspekt ved både sportifisering og kommersialisering, drøftes det i lys av begge disse prosessene.

1.2. Faglig inspirasjon

Dette avsnittet redegjør for oppgavens faglige plassering. Problemstillingene er inspirert av temaer som har vært sentrale i særlig idrettshistorisk forskning. Denne undersøkelsen tar for seg utviklingen av én bestemt idrettsgren, skihopping, og grunnet begrensninger knyttet til oppgavens omfang vektlegges hovedsakelig tiden

etter 1980. Jeg berører imidlertid også sentrale deler av hopphistorien, den engelske sportens innflytelse på norsk idrett, og bakgrunnen for de tradisjonelle elementene man finner i hopp.

Det er kun én studie som konkret tar for seg sportifisering knyttet til skihopping. I denne studien tar Gertrud Pfister (2007) blant annet for seg drivkreftene bak regel- og teknikkendringer i hopp, hvem som har makt til å definere hvordan idretten skal utføres, samt hvilke aktører som står bak endringene. Selv om FIS har mye makt, fremheves også media og sponsorer som sentrale aktører i forbindelse med dette. Denne studien har vært en viktig inspirasjonskilde med hensyn til valg av tema og utarbeidelse av problemstilling.

Det finnes imidlertid flere studier som omhandler sportifisering av ulike idrettsgrener, deriblant langrenn. En vesentlig del av den faglige inspirasjonen stammer derfor fra studier som tar for seg sportifisering i en mer generell kontekst. Både norsk og internasjonal hopphistorie er berørt i en rekke utgivelser, og Arne Thoresens (2007) *200 år lange svev gjennom hopphistorien* utgjør en vesentlig del av den historiske referanserammen og datamaterialet som benyttes i denne undersøkelsen. Goksøyr (2008) og Olstad og Tønnessons (1987) arbeider må imidlertid også trekkes frem i forbindelse med dette. Disse arbeidene tar i all hovedsak for seg den sportslige utviklingen i Norge fra midten av 1800-tallet³.

Jeg har også hentet inspirasjon fra et par andre arbeider av Goksøyr (1988; 1991). I den førstnevnte tar han for seg begrepene sivilisering, modernisering og sportifisering, og deres fruktbarhet i idrettshistorisk forskning. I den andre anvendes sportifisering som analyseredskap i en omfattende studie av den sportslige utviklingen i Bergen på 1800-tallet. Yttergren (1996) utførte på samme tid en tilsvarende undersøkelse i Sverige, som tok for seg idrettslivets organisering og utvikling i Stockholm. Også Slagstad (2008) har vært inne på sportifisering i en idéhistorisk studie av norsk idrett fra tidlig 1800-tall til i dag.

Jeg må også nevne et arbeid av Hjelseth (2006) som tar for seg kommersialisering av fotballen. Her drøftes hovedsakelig supporterernes forhold til endringer i fotballen, og den grad ulike kommersialiseringsprosesser møter motstand blant mer tradisjonelle tilskuere. Fotballen har på mange måter blitt utsatt for lignende utfordringer som hoppporten med hensyn til modernisering og kommersialisering.

---

³ Goksøyr berører imidlertid også tidsperioden fra ca. 1000 til 1850.

1.3. Oppgavens struktur og innhold

I kapittel to presenteres oppgavens teoretiske perspektiv og tidligere forskning. Først redegjøres det for den engelske sportens innflytelse på norsk idrett. Derneft tar jeg for meg begrepene rasjonalisering, sivilisering og modernisering for å skape en forståelse for mer generelle utviklingsprosesser knyttet til moderne idrett. Det er imidlertid behov for begreper som kan fange inn mer konkrete prosesser, noe sportifisering og kommersialisering egner seg bedre til. Disse begrepene presenteres i henholdsvis 2.3 og 2.4. Her fremheves det jeg mener er deres viktigste dimensjoner og faktorer, samt at tidligere forskning på feltet benyttes for å underbygge begrepenes anvendbarhet i idrettshistorisk og idrettssosiologisk forskning.

I kapittel tre presenteres det metodiske rammeverket for analysen. Her tar jeg for meg valg av metode, vitenskapelig syn, innsamling av kilder og datamateriale, samt valg og bruk av analyseredskap. Avslutningsvis redegjøres det for ulike styrker og svakheter knyttet til de metodiske valgene.

Den empiriske analysen presenteres i kapittel fire, og er delt inn i to underkapitler. For hver av de analytiske dimensjonene presenteres de viktigste endringene og utviklingstrekkene i en tidslinje (figur). I det første underkapitlet anvendes sportifisering som analyseredskap. Første avsnitt redegjør for overgangen fra ytre til indre rasjonalitet, hvor økende grad av organisering og spesialisering er sentrale temaer. Her tar jeg også for meg noe jeg i kapittel 2.1 omtaler som norsk moderniseringsmotstand. I det følgende avsnittet analyseres betydningen av tradisjonelle elementer i hopp, og hvordan disse elementene har bidratt til at den ytre rasjonaliteten har fått en vedvarende rolle i hoppporten. Derneft analyseres den indre rasjonalitetens progresjon i form av teknikk- og utstyrsinnovasjon. Teknologi og vitenskap er av stor betydning for utviklingen av den moderne idretten, og datasimuleringer og vindtunneltester har gjort skihopping til et vitenskapelig felt. I underkapitlets siste avsnitt analyseres FIS' forsøk på å motarbeide utøvernes til tider ekstreme tiltak for å forbedre prestasjonspotensialet i bakken. I forbindelse med dette tar jeg for meg betydningen av sikkerhet og rettferdighet som reflekteres gjennom et omfattende vekt- og utstyrsreglement.

I analysens andre underkapittel analyseres endringer og utviklingstrekk i lys av ulike faktorer som inngår i kommersialiseringbegrepet. Først analyseres mediernes innflytelse på hoppporten utvikling, hvor faktorer som kan bidra til å påvirke

idrettens kommersielle appell presenteres. Flere tiltak som skal gjøre hoppporten mer medie- og publikumsvennlig har i større eller mindre grad gått på bekostning av verdier, idealer og tradisjoner i det konservative hoppmiljøet.

I det påfølgende avsnittet redegjøres det for bestemte tiltak som har til hensikt å kontrollere miljøfaktorer som ofte fører til tilfeldige resultater i hopp. Dette er tiltak som også skal bidra til å forebygge risikoen for ulykker og fall. I den forbindelse tar jeg for meg betydningen av likhet og rettferdighet i konkurransesituasjonen, samt at jeg i forlengelsen av dette kommer inn på kvinnes diskriminering på hopparenaen, og deres kamp for rettferdighet og likestilling i den mannsdominerte idretten.

I kapittel fem presenteres og drøftes funn og resultater fra den empiriske analysen mer utfyllende. Her skal også undersøkelsens problemstillinger besvares. Først tar jeg for meg analysens viktigste funn og resultater. Dernest kobles resultatene opp mot oppgavens problemstillinger. Avslutningsvis vil jeg forsøke å se resultatene i et mer helhetlig perspektiv, samt at jeg kommer inn på hvilke betraktninger som kan være sentrale i forlengelsen av dette arbeidet. Dette kapitlet er en sammenfattende drøfting av analysens funn og resultater, som skal utdype det som presenteres og diskuteres fortløpende i selve analysekapitlet.

2.0. Teori

I dette kapitlet presenteres oppgavens teoretiske rammeverk, samt tidligere forskning som tar for seg sportslig utvikling i tilsvarende eller lignende kontekst. I første avsnitt (2.1) redegjøres det for den engelske sportens innflytelse på norsk idrett. Den norske idrettsforståelsen bidrar til å belyse betydningen av de tradisjonelle elementene man finner i hopp, samt at den belyser hvorfor ”internasjonalisering” ble møtt med slik motstand, særlig blant Centralforeningens medlemmer. I 2.2 gjør jeg kort rede for Webers handlingsteori, Elias’ siviliseringsbegrep, og Guttmanns moderniseringstese. Dernest (2.3) tar jeg for meg sportifiseringsbegrepet. Jeg har gjennom særlig Goksøy (1988) og Yttergrens (1996) arbeider identifisert tre hoveddimensjoner ved begrepet, hvilket er indre rasjonalitet, ytre rasjonalitet og prestasjonsorientering. Hva de tre dimensjonene inneholder, utdypes i henholdsvis 2.3.1, 2.3.2 og 2.3.3.

I 2.4 tar jeg for meg kommersialisering, som også er et flerdimensjonalt begrep. I denne sammenheng har jeg valgt å ta for meg forholdet mellom sport og media; betydningen av publikumsappell og konkurransebalanse; tilfeldighetsfaktorer som kan oppstå i forkant av, og i løpet av konkurranser, samt hvorfor likhetsidealet betraktes som så vesentlig i konkurransesammenheng. Kapitlet avsluttes med en oppsummering som samler noen tråder og klargjør hvilke begreper og dimensjoner som blir med videre til analysen, samt hvilke dimensjoner de ulike begrepene er ment å dekke.

2.1. Norsk idrett og engelsk sport

Det kan fort bli komplisert å skulle beskrive forskjellen på begrepene idrett og sport, og det er ikke min hensikt å forsøke å definere dem. Jeg ønsker derimot å belyse hvordan og hvorfor den tradisjonelle norske idrettsforståelsen på mange måter har kommet i konflikt med den engelske sportsforståelsen. Norges ”moderniseringsmotstand” har unektelig spilt en sentral rolle i hoppSPORTens utvikling, nasjonalt og internasjonalt, også i senere tid. Norge var i utgangspunktet imot dannelsen av et internasjonalt forbund og aksepterte det kun under forutsetningen at de fikk fast plass i styret (Thoresen, 2007: 44).

Begrepene idrett og sport har riktignok lignende betydning, men mange nordmenn fremhevet det de mente var en vesentlig forskjell: sportens løsrivelse fra det praktiske og nyttige. Norsk idrett dreide seg først og fremst om det militært disiplinerte, den engelske sporten vektla derimot konkurranseaspektet i større grad (Olstad & Tønnesson, 1987). Skihopping betraktes som vår nasjonalidrett, og for mange både var og er det viktig å holde på de tradisjonelle aspektene ved idretten. Av denne grunn kan det være hensiktsmessig å avklare nettopp slike begrepsforståelser. I forbindelse med dette ser man også hvordan den norske idretten gradvis gikk over til å bli sport.

På begynnelsen av 1800-tallet stod den nyttebaserte idretten sentralt i landet, hvilket innebar at det militært disiplinerte var det viktigste motivet for kroppslig aktivitet (Olstad & Tønnesson, 1987; Slagstad, 2008). Sportsbegrepet kommer altså opprinnelig fra England, og selv om enkelte brukte og bruker ordene idrett og sport mer eller mindre tilfeldig om hverandre, ble sport av mange knyttet til en bestemt idrettslig utvikling som oppstod i England (Olstad & Tønnesson, 1987). Konkurransen ble fremstilt som det viktigste elementet i den engelske sporten, og når andre hensyn ble underordnet konkurransen oppstod et skille mellom idrettsøvelsene og det praktiske livs ferdigheter og krav. Denne holdningen brøt med eldre tradisjoner og ble møtt med skepsis av Centralforeningens ledere. Idrettskonkurranser ble imidlertid mer og mer akseptert mot slutten av 1890-tallet (ibid). Idretten gikk dermed over til å være en såkalt idrettssport: ”kroppslige bevegelsesformer som var underlagt bestemte, regulerende rammer av tidsmessig og romlig art” (Slagstad, 2008: 164).

Blant Centralforeningens medlemmer fant man følgelig to ulike syn på skiløping: noen mente at idrettskonkurranser skulle bidra til det praktiske, allsidige og nyttige, mens andre mente den burde få utvikle seg uavhengig av slike hensyn (ibid). Allerede på 1800-tallet oppstod debatten om hvorvidt hopprennet skulle være del av langrennet, og også her var meningene delte. Utøvernes lyst til å konkurrere økte i takt med ferdighetene deres, noe som førte til at de ønsket separate hopprenn og langrennskonkurranser heller enn løyper med innlagte hopp og prøver (Olstad & Tønnesson, 1987).

I følge Slagstad (2008) oppstod et tredelt sportsliv som en følge av den engelske innflytelsen. Et kjennetegn ved den engelske sporten var at resultatene kunne måles; i meter og centimeter, minutter og sekunder, mål og poeng (Olstad & Tønnesson, 1987). Utviklingen av de såkalte c-g-s-idrettene – centimeter, gram,

sekunder (friidrett, roing, svømming, skøyter, ski etc.) var ikke å komme unna (Slagstad, 2008). Regler for både utstyr, distanser og redskaper skulle muliggjøre sammenligning av resultater fra ulike steder og til ulik tid (Olstad & Tønnesson, 1987). I tillegg fikk man for det andre, kampdisipliner med punktmessige avgjørelser (boksing, bryting, ulike ballspill), og for det tredje estetiske disipliner, hvor det stilmessige forble konstituerende, som i turn, dans, kunstløp, skøyter og skihopping (Slagstad, 2008). Skihopping bør imidlertid betraktes som en slags hybrid ettersom det målbare (lengde) og det estetiske (stil) er like avgjørende for resultatet.

Centralforeningens mektige sekretær, Oberstløytnant Seeberg, fryktet at den engelske sporten ville gjøre tid og rekorder til eneste mål, og at det vakre, harmoniske og stilfulle ville bli satt til side og glemmes. Innen de mer tradisjonelle bevegelsesformene stod det estetiske sentralt: I flere skirenn ble det gitt karakterer for løp, gange, holdning og fornuftig bruk av staven. Selv om tid skulle være en vesentlig del av bedømmingen, bestod altså sluttresultatet av en kombinasjon av tid og karakterbedømmelse. Et gjennomgående tema de neste tiårene omhandlet forholdet mellom det som kunne måles med sikkerhet (tid), og den estetiske bedømmelsen (stil), og fra 1884 var langrenn en separat øvelse som kun ble avgjort på tid. Fritz Huitfeldt slo fast i sin autoriserende lærebok fra 1896 at langrennet utelukkende skulle være et skogsløp uten særegne tilstelninger, og at anvendt tid burde være det eneste som avgjorde resultatet (ibid).

Holdningen til skihopping var imidlertid en annen - målet burde være å utføre best mulig, heller enn lengst mulig hopp. Forholdet mellom lengdemåling og vurdering av stil skulle derfor samlet være avgjørende for sluttresultatet. I skisporten fikk følgelig det estetiske en vedvarende, om i økende grad omstridt plass innen hopp (ibid).

2.2. Rasjonalisering, modernisering og sivilisering

I Max Webers (1978) handlingsteori skilles det mellom formålsrasjonelle, verdirasjonelle, affektive og tradisjonelle handlinger. Formålsrasjonelle handlinger hvor mål, midler og konsekvenser tas i betraktning er de mest rasjonelle. Kunnskaper om forhold i omgivelsene, eller forventninger knyttet til andres atferd, anvendes som betingelser for å oppnå kalkulerte målsettinger (Nilsen, 2002). Det som preger

rasjonelle handlinger er at de styres av bevisste hensikter, hvilket innebærer at mål, midler og konsekvenser henger sammen og gir mening (Sandmo, 2008). Formålsrasjonell handling fører til at menneskene organiseres inn i en samfunnsstruktur som gradvis hemmer deres individuelle frihet og styrer deres atferd – det er det endelige målet som driver samfunnsutviklingen fremover. Det betyr imidlertid ikke at alle vestlige samfunn blir fullstendig formålsrasjonelle som følge av dette. Tradisjonelle handlinger som utføres på bestemte måter fordi de bestandig har blitt det dominerer fremdeles. I følge Weber kan hverdagslige handlinger og rutiner folk har vent seg til betraktes som eksempler på dette (ibid).

Rasjonalisering er det som driver modernitet, og sosiale relasjoner organiseres mer effektivt og instrumentelt på grunnlag av teknisk kunnskap heller enn moralske eller politiske prinsipper (Giulianotti, 2005). Rasjonaliseringsbegrepet gjør det mulig å forklare den såkalte sportifisering av spill og ”usiviliserte” idrettskonkurranser (Ingham, 2004). Instrumentell rasjonalitet er den sosiale handlingens orientering i institusjonaliseringen og moderniseringen av den industrikapitalistiske livsstil og tenkemåte – det gis mindre legitimitet til handling som er forankret i tradisjon, følelser og absolutte verdier (ibid). Weber (1978) hevder at byråkrati som organisasjonsform besitter ”ren teknisk overlegenhet” sammenlignet med andre organisasjonsformer, samtidig som det er den ideelle kombinasjonen av instrumentell rasjonalitet og rasjonalisering.

Norbert Elias betrakter ”rasjonalisering” og ”rasjonalitet” som viktige men samtidig problematiske begrep, og man kan si at han i utgangspunktet kun forholder seg til ett av dem. For Elias handler rasjonalisering om menneskenes planlegging mot mer og mer diffuse mål. Denne rasjonaliseringsforståelsen kan sammenlignes med Webers forståelse av formålsrasjonell handling, og antyder at ”siviliseringsprosessen blir en rasjonaliseringsprosess, en langsom glidning mot en kultur hvor stadig flere handlingsmønstre blir målrasjonelle” (Sandmo, 2008: 35).

Elias har hovedsakelig sett på siviliseringsprosesser i forbindelse med den moderne idretten, og benytter seg av begrepet ”sportization” for å differensiere mellom begrepet *sport* i videre og smalere forstand. I vid forstand omhandler sport både spillkonkurranser og andre typer fysiske øvelser, og i smal forstand refererer sport til den typen spillkonkurranser som oppstod i England på 1800-tallet (Elias, 1971). ”Sportization” medførte generelt et siviliserende sprang, der skjerpning av regler og etikette spilte en avgjørende rolle, og denne prosessen kunne tyde på en

omfattende endring i de europeiske samfunn, som krevde økt regulering og atferdsdifferensiering blant de individuelle samfunnsmedlemmene (Elias, 1986). I følge Goksøyr (1988) inkluderer han etter hvert et mer rasjonalistisk element; idretten inneholder ikke bare mindre vold og mer selvbeherskelse, strengere regler og større grad av overvåkning, men den har også et autonomt aspekt knyttet til seg. Med dette mener han at mennesket tar del i idrett for dens egenverdi.

Det er umulig å overse Guttmanns (2004) bidrag når man skal diskutere utviklingen av den moderne konkurranseidretten. I følge Guttmann er all moderne idrett gjennomgående rasjonalisert og modernisert, og han tilbyr en omfattende anvendelse av Webers rasjonaliseringstese i det han forsøker å gjøre rede for prosessen ved ”Versportlichung” – som oversatt betyr nokså nøyaktig det samme som ”sportization”. Guttmann (ibid) identifiserer syv nøkkelaspekter ved rasjonaliseringen av idretten:

1. *Sekularisering*: Moderne idrett eksisterer uavhengig av religiøse institusjoner eller trossystem.
2. *Likhet*: Idretten fremmer rettferdig konkurranse og like forutsetninger for deltakelse. Den organiserte idretten deler inn utøverne etter alder, kjønn, vektklasser og andre faktorer som kan bidra til å skape noenlunde like forutsetninger i konkurransesammenheng.
3. *Spesialisering*: Moderne sport besitter som i industrien en stadig mer kompleks arbeidsdeling. Utøvere har spesialiserte roller og/eller grener som de må lære og prestere.
4. *Rasjonalisering*: Regler og midler må være rasjonelle og logiske med hensyn til sitt mål. Moderne idrett karakteriseres av rasjonell forberedelse, organisering og konkurranse for å maksimere utøvernes sjanser til å vinne.
5. *Byråkratisering*: Idretten kontrolleres av kontorfylte, komitéfylte reguleringsorganer på lokalt, nasjonalt, kontinentalt og globalt nivå. De overordnede internasjonale organene er blant annet ansvarlige for vedtak og overvåking av regelverk, arrangering av konkurranser og ratifisering av rekorder.
6. *Kvantifisering*: Statistisk data måler og sammenligner moderne idrettsprestasjoner, ofte på tvers av generasjoner. For å kunne sammenligne resultater må de måles og kvantifiseres.

7. *Jakten på rekorder*: Den moderne Olympiske legenden ”*citius, altius, fortius*” fanger den moderne trangen til å vinne turneringer og slå rekorder. Den moderne idrettsarenaen er full av utøvere som har satt nye standarder for menneskelig ytelse.

Rasjonaliseringstenen insisterer på at all moderne idrett rasjonaliseres. Økende byråkratisering og rasjonalisering av idretten har en historisk dynamikk hvis konsekvenser kan være vanskelige å stå i mot, selv for de mektigste sosiale grupper (Giulianotti, 2005). Guttmanns perspektiv viser imidlertid sin begrensning i møtet med skisporten, ettersom kriterier som *sekularisering* og *jakten på rekorder* ikke kan sies å være helt treffende⁴. Jakten på tidenes lengste hopp er helt klart en drivkraft for mange utøvere, samtidig som det er noe både media og en del tilskuere er opptatt av. FIS forsøker imidlertid å begrense lengdehysteriet og rekordjaget i skihopping. Det er derfor nærliggende å mene at hoppporten er preget av tvetydigheter med hensyn til rasjonaliseringsforståelsen og kriteriene som kjennetegner moderne idrett, og det er dette som gjør hoppporten og dens utvikling interessant å studere i lys av sportifiserings- og rasjonaliseringsbegrepene.

2.3. Sportifisering

Modernisering og sportifisering er begrep som i stor grad overlapper hverandre når man skal studere den moderne idrettens utvikling og karakteristikker. Sportifisering bør betraktes som et *subbegrep*, da det består i spesifikke typer modernisering som er relevante for idretten. I begge begrepene ligger det en viss uklarhet og mangel på avgrensning. Sportifisering er imidlertid et nyere og mindre ladet begrep, noe som gjør at det egner seg noe bedre når man ønsker å studere og å forstå idretten i et historisk perspektiv (Goksøyr, 1988). Selv om sportifiseringsbegrepet åpenbart stammer fra ”sportization” og ”versportlichung”, varierer imidlertid innholdet i beskrivelsene noe. Sportifisering er et flerdimensjonalt begrep som omhandler blant annet målbarhet, standardisering, sjanselighet og konkurranse (Hjelseth, 2009). Slagstad (2008) beskriver den sportifiserte sporten som gjenstandsløs og kvantifisert,

---

⁴ Se Slagstad (2008: 246-247) om begrensninger knyttet til Guttmanns moderniseringstese i møtet med skisporten.

hvilket er et resultat av handlingens abstrahering. Dette innebærer at handlinger som tidligere hadde en hensikt og et klart mål blir abstrakte i møtet med idrettsarenaen: På jakt eller i krig var et spydkast vellykket om det traff et konkret objekt, mens en på idrettsbanen først og fremst er opptatt av å måle selve lengden på kastet (ibid: 169).

I følge Goksøyr (1988) er en av sportifiseringens grunnleggende forutsetninger at det eksisterer en viss grad av rasjonalisering og sivilisering. Selv definerer han sportifisering som ”prosessen i retning prestasjonsorientering, konkurranse og rasjonalitet i idretten” (Goksøyr, 1991: 10), hvor elementer som organisering, standardisering, spesialisering, sjanselighet og økt sosial spredning står sentralt. I tillegg definerer han sportifisering på det individuelle plan som ”evnen og viljen til å slite, svette, trene og konkurrere hardt” (Goksøyr, 2008: 107).

2.3.1. Idrettens ytre rasjonalitet

Goksøyr (1988) fremhever rasjonalisering som et dominerende utviklingstrekk ved sportifisering. Han skiller mellom idrettens indre og ytre rasjonalitet, der den ytre rasjonaliteten vektlegger det nyttige ved aktiviteten som er dens egentlige formål. Aktivitetenes egentlige formål på ligger på to plan; det individuelle og det sosiale. På det individuelle planet er målsettingen en allsidig, sunn og harmonisk kropp, mens den sosiale målsettingen dreier seg om den generelle folkehelsen, forsvarsviljen og -evnen, samt nasjonalismen. I forbindelse med dette var det avgjørende å spre idretten til flest mulig mennesker (ibid).

Yttergren (1996) fant at idrettens utvikling i Stockholm var knyttet til urbaniseringen og industrialiseringen, men ikke på den måten tidligere studier viste. Arbeiderklassen begynte å danne foreninger på grunnlag av etterspørsel, og det viktigste for medlemmene var idrettens egenverdi og det sosiale fellesskapet. Og i en studie av sportifiseringens rolle i utviklingen av skiutstyr, ser Pfister (2001) på betydningen av teknologisk nyvinning og sosial utvikling. I tiden før krigen var slike fremskritt avgjørende for befolkningens mobilitet og aktivisering. Studien viser imidlertid at skigåing gradvis fikk et mer sportslig preg, og at det i økende grad ble fokusert på organisering, standardisering og konkurranse (ibid).

Emil Dickson (2009) har undersøkt hvorfor nettopp skiidretten er så godt egnet til innlemmelse av visse ideal innen det nasjonale fellesskapet. Studien hans har to formål; å avdekke hvilke nasjonale ideal skiidretten manifesterte og fremmet, og hvordan konkurranseideologien forholdt seg til de nasjonale idealene. Patriotisme og

tilhørighet til den svenske naturen var viktig allerede på slutten av det nittende århundret, men i løpet av få år ble skiidretten også et objekt for sportifisering. Propagandister så konkurranser som en måte å popularisere idretten på, slik at oppmerksomheten ble rettet mot de nasjonale idealer skiløping var forbundet med. Tidligere studier av svensk idrett forstår det som at sportifiseringen trekker idretten bort fra nasjonalistiske ambisjoner og nærmere en slags konkurranseideologi.

I følge Dickson er skigåing en oppfunnet tradisjon som viser til en formalisert og ritualisert praksisform. *Invented tradition* defineres som “a set of practices, normally governed by overtly or tacitly accepted rules and of a ritual or symbolic nature, which seek to inculcate certain values and norms of behaviour by repetition, which automatically implies continuity with the past” (Hobsbawm & Ranger, 1992: 1). Studien viser at økt konkurransefokus og etableringen av en konkurranseideologi på ingen måte erstattet innflytelsen til den nasjonalistiske ideologien - den bekrefter at de eksisterte innenfor den samme tradisjonen. Skiidretten fremmet nasjonens idealer, og konkurransene medførte økt interesse for idretten og de idealene den var assosiert med (Dickson, 2009).

Disse undersøkelsene viser at aspekter ved idrettens ytre rasjonalitet ble ivaretatt tidlig i sportifiseringens forløp. Det kommer imidlertid også tydelig frem at det var den indre dynamikken som vant frem over tid, noe jeg kommer til å utdype i det følgende avsnittet.

2.3.2. Idrettens indre rasjonalitet

Det som ligger i idrettens indre rasjonalitet kan sammenlignes med kapitalistiske mål, som økt produktivitet og fortjeneste. Dette innebærer et fokus på kortsiktige gevinster, mens en ser bort fra eventuelle langsiktige skadevirkninger. Den indre rasjonaliteten dominerer med andre ord i forhold til det som ville vært rasjonelt i en større kroppslig eller global sammenheng, eller i et lengre tidsperspektiv (Goksøyr, 1988: 78), noe manipulering av yteevnen i form av doping er et godt eksempel på: Den amerikanske syklisten Lance Armstrong ble fratatt sine syv Tour de France-titler, pengepremier og andre premier, etter at det i 2012 kom frem at han i lang tid hadde brukt ulovlige midler. Indre rasjonalitet fører også til at en skifter fokus fra å begrunne idretten i at man oppnår andre mål ved den, til at den blir et mål i seg selv. Dette innebærer at et eventuelt kroppslig og mentalt utbytte underordnes personlige ambisjoner (Goksøyr, 2008).

Det virker også som den rasjonelle sportifiseringen stadig forsøker å overvinne naturlige og fysiske grenser, og i et forsøk på å unnslippe den skiftende naturen som aldri ser ut til å kunne fremvise like forhold flere ganger, har idretten blitt mer og mer preget av en slags parsellering; tradisjonsrike naturidretter trekkes inn på avgrensede og lukkede arenaer (ibid). I idretten er kravet til identiske landskaper svært innlysende (Rafoss & Tangen, 2009), og Bale (1995) karakteriserer utformingen av moderne idrettslandskap som *placelessness*. Mange idretter har gradvis blitt plassert under tak, som blant annet svømming og skøyter (Rafoss & Tangen, 2009), gjennom det Bale (1995) omtaler som en kunstiggjøring av sportslandskapet. Innendørshallene skaper identiske arenaer som gjør at man kan unnslippe endringer i værforholdene – en utvikling som fremmer likhet, prestasjoner og målbarhet (Rafoss & Tangen, 2009). Eichberg et al., (1998) betrakter denne rasjonaliseringen som en prosess der idretten trekkes inn i et landskap som kun er egnet for den aktuelle aktivitetsformen.

I løpet av de siste 20 årene har det også oppstått en ny type tjeneste i idrettsverdenen, hvilket kan beskrives som *the indoorisation of outdoor sports*. Typiske utendørsidretter som klatring, surfing, roing, fallskjermhopping og ulike skiidretter tilbys nå i trygge, forutsigbare og kontrollerte innendørssentre (Van Bottenburg & Salome, 2010). Denne utviklingen er et resultat av tendensen til å kommersialisere idrettsfasiliteter som hovedsakelig har funnet sted utenfor de nasjonale og internasjonale forbundene. Tanken om å tilby denne typen fasiliteter oppstod ikke på bakgrunn av etterspørsel, men markedsundersøkelser ble likevel benyttet for å underbygge og rettferdiggjøre de nødvendige investeringene. Disse undersøkelsene viste at interessen var stor blant et flertall av de sportsinteresserte respondentene; en interesse som produsentene skaper ved å presentere konseptene i forkant av realiseringen av dem (ibid). Denne utviklingen henger imidlertid sammen med både sportifisering og kommersialisering.

I følge Goksøyr (1988: 79) kan sportifisering ses som en utvikling av den moderne idretten i retning av en rendyrket indre rasjonalitet. Dette innebærer at motstand mot konkurranseideologien, prestasjonsorienteringen og rekordjaget som oppstår som en følge av den moderne idrettens utvikling, kan betraktes som en kamp mot sportifiseringen. Regler som utelukkende har til hensikt å begrense prestasjonspotensialet bidrar til *de-sportifisering* av idretten. I følge Van Bottenburg og Heilbron (2006) fungerer de-sportifisering som et motstykke til sportifisering, og innebærer en omgjøring eller et tilbakeslag i utviklingsprosessen. De fleste idretter legger til rette

for standardisering som muliggjør sammenligning av resultater, for at det skal settes rekorder og brytes grenser. Det er imidlertid ikke alle idretter som er like opptatt av å strukturere konkurransene for å gjøre resultatene sammenlignbare, eller av å skape forhold for å sette og bryte rekorder, og slike idretter kan sies å være preget av de-sportifisering. De-sportifisering kan blant annet forekomme i kommersielt attraktive idretter som kun er delvis sportifiserte. En kan også forvente å se tendenser til de-sportifisering i idretter som opplever at maktbalansen forflyttes fra organisatorene og deltakerne til kommersielle medieselskaper. De-sportifiseringens utvikling, og hvordan den forholder seg til den mer dominante sportifiseringstrenden, krever imidlertid mer empirisk og teoretisk oppmerksomhet innen idrettssosiologien (ibid).

I skihopping har sportifiseringen ført til at trenere og utøvere har utviklet en mengde strategier for å maksimere prestasjonspotensialet i bakken, men dette er en utvikling FIS i all hovedsak har gått inn for å begrense ved å innføre omfattende og strenge regler for både utstyr og vekt.

2.3.3. Prestasjonsorientering

Yttergren (1996) presenterer en Guttmann-inspirert typologi bestående av syv kriterier: Organisering, egalisering (likhet), reglementering, spesialisering, standardisering, kvantifisering og rasjonalisering. Hvert av kriteriene inneholder dynamisk skiftende elementer, og de er enten helt eller delvis knyttet til hverandre (ibid). Sportifisering er en prosess som har klart definerte mål, går i ulikt tempo og setter i gang til ulik tid for forskjellige idretter (Goksøyr, 1991). Idrettskonkurranser er både rasjonelle og målrettede; hensikten er å være best og å vinne, enten det er i individuelle idretter eller lagidretter, og det er nettopp prestasjonsorienteringen som er forutsetningen for å avholde idrettskonkurranser og å være opptatt av å bryte grenser og sette rekorder (Goksøyr, 1988). Likhetsidealet har ført til en standardisering og normering av konkurranseforholdene, og på den måten er det mulig å sammenligne de ulike prestasjonene (Goksøyr, 1988). Yttergren (1996) fremhever egalisering som det viktigste kriteriet, og betrakter streben etter likhet og rettferdighet i konkurranse som sportifiseringens ideologiske grunnlag.

Moderne idrett karakteriseres av like muligheter og en orientering mot organisasjon og konkurranse, konstruert etter en vinner/taper-dikotomi (Pfister, 2007). Det som hos Guttmann er det viktigste trekket ved moderne idrett, jakten på rekorder,

kan kobles til en ny og kvantitativ form for resultater. Aktiviteter som i utgangspunktet ikke kan måles kvantitativt evalueres, og disse evalueringene kvantifiseres deretter ved hjelp av bestemte poengsystem (eksempelvis stilkarakterer). Spill organiseres inn i et komplekst og hierarkisk system av turneringer og ligaer som gjennom ulike former for poengsystemer fastslår det beste laget i en by, region, nasjon eller i verden (ibid). Jeg vil for øvrig likevel hevde at jakten på rekorder er mindre fremtredende i estetiske idretter og kampdisipliner enn i c-g-s-idretter. I slike idretter oppstår gjerne en annen type rekordjakt, der det konkurreres om antall medaljer eller verdenscupseire. Her er imidlertid likhetsbetingelsene ofte ikke oppfylt; Petter Northug har for eksempel flere seierssjanser i løpet av et mesterskap eller en sesong enn for eksempel Bjørn Dæhlie hadde. Kort sagt handler det mer om å vinne enkeltkonkurranser enn om å sette rekorder.

Pfister (2001) har studert forbindelsen mellom idrett, teknologi og samfunn ved å analysere skiidrettens utvikling i Tyskland. Sportsutstyr er ikke bare avhengig av teknologisk kunnskap, men reflekterer også hvordan idretten har utviklet seg. Sportifisering førte til at skigåing gradvis fikk et mer sportslig preg, og det ble i økende grad fokusert på organisering, standardisering og konkurranse. Skiutstyrets utvikling henger tett sammen med denne prosessen, ettersom kvaliteten på utstyret er av stor betydning for prestasjonene i de ulike grenene (ibid). I langrenn er eksempelvis utviklingen av smøringsteknologi svært avgjørende, ettersom små forskjeller med hensyn til skipreparering ofte utgjør mye i langrennssporet.

Teknologiske nyvinninger og vitenskapelige fremskritt er avgjørende for gode prestasjoner i hoppbakken, og denne typen fremskritt ble vektlagt allerede på 1920-tallet. V-stilen bidro til at aerodynamikk og teknologisk innovasjon ble enda viktigere (Pfister, 2007). Denne utviklingen har imidlertid hatt sine konsekvenser. FIS har måttet implementere nye og strengere regler med hensyn til utstyr og vekt for å unngå for stort prestasjonsfokus i hoppporten. En konstant jakt på bedre resultater vil kreve kontinuerlig utbygging av bakkene eller konstruksjon av helt nye bakker.

2.4. Kommersialisering

Kommersialisering bidrar til at idrettskonkurranser blir mer spennende, dramatiske og uforutsigbare. Mennesker drev på med idrett lenge før media kom inn i bildet. I følge Coakley (2007) er det først når idrett blir en form for kommersiell underholdning de blir avhengige av medierepresentasjon. I dagens samfunn er sport lett tilgjengelig via en rekke mediekkanaler, og det er blant annet gjennom mediedekning interessen for sport fanges opp. Media tilbyr publisitet og fremmer kommersialisering av idretten (ibid). Økt eksponering bidrar til å trekke inn et enda høyere antall tilskuere, både foran tv-skjermene og på selve idrettsarenaen.

Kommersielle idretter er avhengige av sponsorer og publikumsappell for å lykkes (ibid). Usikkerhet om utfallet betraktes som idrettens hovedappell (Beech & Chadwick, 2007; Neale; 1964; Vamplew, 2007), selv om forskning viser at usikkerhet om utfallet ikke er like vesentlig som tidligere antatt (Cairns et al., 1986; Solberg & Hammervold, 2008). Det er imidlertid ønskelig å eliminere tilfeldighetsfaktorer som kan påvirke resultatet i konkurranser (Breivik, 2000), slik at klimatiske forhold, utstyr eller underlag ikke avgjør hvem som vinner (Augestad & Bergsgard, 2007).

For media er skihopping først og fremst underholdning, noe både utøverne og FIS er nødt å tilpasse seg. Media krever blant annet at hopprenn skal gjennomføres uavhengig av vind og vær ettersom kringkastingstidspunktet er reservert lang tid i forveien (Pfister, 2007). I denne undersøkelsen vektlegges kommersialiseringselementer som spenning, konkurransebalanse og uforutsigbarhet. I tillegg tar jeg for meg tilfeldighetsfaktorer som kan påvirke resultatet i idrettskonkurranser, samt betydningen av likhetsidealet for rettferdig idrettsdeltakelse, ettersom dette er faktorer som også kan påvirke konkurransebalansen. Dette er faktorer FIS har vært svært opptatt av i senere tid og som først og fremst henger sammen med kommersielle betraktninger.

2.4.1. Sport og media

Allerede på 1920-tallet ble kamper og idrettskonkurranser skildret i detalj live på radio. Det man kan kalle radiosportens Big Bang fant sted den andre juli i 1921, da tittelkampen i tungvektsklassen mellom Jack Dempsey og George Carpentier ble sendt live av RCA (Radio Corporation of America) – en sending som bidro til at radioutviklingen tok av for alvor, også utenfor USA. I ettertid har radioen spilt en stor

rolle i kringkastingen av ulike idrettshendelser (Dahlén, 2008). På begynnelsen av nittenhundretallet hadde de fleste aviser en sportsside som bestod av et fåtalls notiser om kommende aktiviteter, en kort fortelling eller to om løp eller universitetskamper, og muligens noen resultater fra lokale konkurranser. I dag fins det både daglige og ukentlige aviser som utelukkende er viet til sport, og de fleste aviser har en egen sportsdel som tar opp omtrent 25 prosent av nyhetsinnholdet. De fleste som er interessert i sport benytter seg også av Internett som et supplement for eksisterende medier. Man kan besøke hjemmesider, høre/se kamper og konkurranser live, i tillegg til at det nå også er mulig å se videoavspillinger direkte fra tv-sendinger. Snart vil sannsynligvis de fleste tv-sendte kamper og konkurranser være tilgjengelig på internett (Coakley, 2007). Mange tv-selskaper forsøker å holde tritt med etterspørselen etter sportssendinger, og betaler ofte en formue for å få rettigheter til populære arrangement og konkurranser. Den enorme etterspørselen etter tv-sendt sport har likevel ført til at det også har oppstått en mengde rendyrkede sportskanaler (Shank, 2005).

Kommersielle idretter er unike ved at de krever at media tilbyr både dekning og nyheter. Etter et idrettsarrangement ønsker mange å diskutere og få innsikt i statistikk som viktige trekk, rekorder og plasseringer; lagets eller utøvernes samlede prestasjoner; kommende kamper eller konkurranser; betydningen av utfallet med hensyn til sesongen som helhet og den følgende sesongen etc. (Coakley, 2007). Media tilbyr denne kunnskapen og tilrettelegger for slike diskusjoner, hvilket igjen skaper interesse som kan gjøres om til inntekter fra blant annet billettsalg, sesongkort, parkering, supporterutstyr og lisensrettigheter. Etter kamper og konkurranser blir resultatene nyheter, mens tolkning av de ulike hendelsene blir underholdning for tilhengerne (ibid).

Som nevnt er idretten avhengig av medierepresentasjon når den blir en form for kommersiell underholdning. Man skal ikke undervurdere innflytelsen mediene har på utviklingen av kommersialiserte idretter. FIS er svært opptatt av å gjøre hopp så appellerende som mulig for både media, sponsorer og publikum, til tross for at flere av endringene risikerer å fremmedgjøre den mer tradisjonelle tilskuermassen.

2.4.2. Publikumsappell og konkurransebalanse

Idrettens vesen vil til en viss grad endres når den går fra å organiseres kun for deltakerne, til i tillegg å organiseres for forbrukere og sponsorer. Publikumsappell og

evnen til å trekke inn sponsorer er avgjørende for at kommersialiserte idretter skal kunne lykkes. Det er her faktorer som usikkerhet om utfallet, underholdning (høy innsats og/eller imponerende prestasjoner, heltemot og dramatik), personlig engasjement og potensiell økonomisk gevinst kommer inn (Coakley, 2007). Hovedappellen for tilskuerne er at de ikke vet hvordan konkurransen ender (Beech & Chadwick, 2007; Neale, 1964; Vamplew, 2007).

Kommersialisering påvirker idrettens indre mål og struktur, men etablerte idretter påvirkes i mindre grad enn nyutviklede idretter. Endringer i kommersialiserte tilskueridretter fører til en eller flere av seks ting: mer spenning, mer drama, høyere poengsummer, jevnere konkurranser, økt tilknytning til utøvere eller lag, og strategiske pauser. Idrett er sosialt konstruerte aktiviteter, hvilket gjør at de påvirkes av endringer i sosiale vilkår, kulturelle miljø og maktstrukturer i samfunnet. Disse faktorene, samt kommersielle spørsmål påvirker alle avgjørelser knyttet til regulering og endring av regler i idretten (Coakley, 2007).

Kommersiell idrett er preget av en *salgsfremmende kultur* (Gruneau & Whitson, 1993). Utøverne blir underholdere og i mange idretter vektlegges heltemot fremfor estetiske handlinger. Dette fører til at det ofte er nødvendig å endre fokus for å få de store folkemassene til å kjøpe billetter eller se tv-sendte arrangementer. Mange tilskuere mangler teknisk kunnskap om hvilke fysiske ferdigheter og strategier som er involvert i de ulike idrettene, og uten denne kunnskapen blir drama og selve rammen rundt arrangementet den viktigste underholdningskilden (Coakley, 2007).

Mange økonomer argumenterer med at usikkerhet om utfallet vil resultere i høyere tilskuertall på idrettsarrangement, og dermed et større tv-publikum (Gratton & Solberg, 2007; Gratton & Taylor, 2000; Solberg & Hammervold, 2008; Vamplew, 2007). Cairns et al. (1986) påpeker imidlertid mangelen på konkluderende empirisk bevis som støtter denne påstanden. Det er et begrenset antall studier som faktisk tester nøkkelforholdet mellom etterspørsel og usikkerhet om utfall, samt at diskusjonen om dette sentrale begrepet har vært umetodisk, om ikke også forvirret (ibid). Solberg og Hammervold (2008) har imidlertid gjennomført en omfattende studie knyttet til hvilke faktorer som påvirker menneskers interesse for ulike tv-sportsprogram. Studien viste at usikkerhet om utfallet ikke var av betydning for de som var svært interesserte i de ulike idrettene, jfr. for eksempel engelsk fotball, hvor bare tre-fire lag har realistiske sjanser til å vinne ligaen hvert år. Usikkerhet om utfallet foreligger imidlertid likevel i hver enkelt kamp: Wigan kan slå Manchester United når de møtes, selv om United til

slutt vil være foran på tabellen. Mens hoppporten i følge FIS var like populær da finske Janne Ahonen dominerte på begynnelsen av 2000-tallet. Fra 2008 til 2010 ble hoppporten nok en gang dominert av enkeltutøvere, nærmere bestemt østerrikske Schlierenzauer og sveitsiske Ammann. Denne gangen gav imidlertid FIS uttrykk for at det var problematisk med hensyn til konkurransebalansen, og at det derfor var behov for å utvikle strategier som kunne bidra til å åpne opp for flere utøvere i verdenseliten.

Konkurransebalanse og usikkerhet om utfallet er begrep som ofte brukes synonymt. Kringstad og Gerrard (2007) mener imidlertid at det kan være nyttig å differensiere mellom disse begrepene. Usikkerhet om utfallet bør ganske enkelt defineres som ”sannsynligheten for de alternative utfallene i den spesifikke konkurransen”, og er derfor et *ex ante*⁵ begrep. Det amerikanske drafting-systemet gjør at enkelte lag kan trekke et høyt antall nykommere, eller *rookies*. Dette kan bidra til at usikkerheten om utfallet anses som langt større, selv om man ikke er i stand til nøyaktig å tallfeste virkningene av den *ex ante* sannsynligheten for det bestemte lagets mulighet til å vinne turneringen (ibid).

Konkurransebalanse bør derimot betraktes som et mer generelt begrep som inkluderer både den *ex ante* sannsynlighetsfordelingen av sportslige resultater, samt de underliggende *ex ante* faktorene som avgjør sannsynlighetsfordelingen og *ex post*⁶ distribusjonen av faktiske resultater (Kringstad & Gerrard, 2007). Selv om for eksempel Ammann betraktes som en stor favoritt i et renn basert på tidligere resultater, kan det tenkes at hjemmepublikummet *oppfatter* usikkerheten om utfallet som større enn den faktisk er. Kort sagt kan publikum oppleve konkurransene som mer uforutsigbare enn de er, til tross for at enkelte utøvere stemples som favoritter basert på tidligere prestasjoner.

2.4.2.1. Tilfeldighetsfaktorer og likhetsidealet

I konkurranseidretten er hensikten å kåre den dyktigste utøveren innenfor de spesifikke øvelsene: den som hopper lengst, går fortest på ski, kaster lengst etc. Resultatene bør ikke kunne forklares utelukkende ut fra tilfeldigheter (Augestad & Bergsgard, 2007). Det er ingen tvil om at mange seirer er resultat av tilfeldigheter

---

⁵ *Ex-ante* i kommersiell sammenheng viser til at resultatene av en bestemt handling, eller en serie av handlinger, er beregnet (eller forventet) på forhånd

⁶ *Ex-post* viser til faktiske resultater, og betyr derfor det motsatte av *ex-ante*

eller flaks, og i situasjoner hvor seieren føles ufortjent oppstår et moralsk spørsmål – tilfeldigheter kan gjøre idretten mer underholdende og spennende, samtidig som de kan undergrave hele poenget med idretten i situasjoner hvor de er avgjørende for utfallet (Jönsson, 2008).

I følge Breivik (2000) er det fire typer tilfeldighetsfaktorer som befinner seg utenfor individets kontroll: miljøfaktorer, organisasjonsfaktorer, teknologiske faktorer og genetiske faktorer. Miljøfaktorer kan være variasjoner i vindforholdene som fører til tilfeldige resultater i hopprenn. Organisasjonsfaktorer kan for eksempel omhandle startrekkefølgen i en alpinksøknranse. Startnummeret til deltakeren kan bidra til at han får kjøre på et bedre snøunderlag dersom underlaget endrer seg i løpet av søknranse. Teknologiske faktorer kan handle om utstyr enkelte har råd til mens andre ikke har det, og genetiske faktorer dreier seg om forskjeller i kroppstype som kan påvirke resultatet i en søknranse (ibid).

Breivik (ibid) skiller imidlertid mellom tilfeldigheter *før* søknranse og *i* søknranse. Han hevder at det er ønskelig med variasjoner i tilfeldigheter *før* søknranse, som klimatiske faktorer, økonomiske ressurser, kulturelle variasjoner, sosiale miljø og organisasjonsfaktorer. Det er derimot ønskelig med færrest mulig irrelevante tilfeldigheter som oppstår mens søknranse pågår. Tilfeldigheter under søknranse bør derfor elimineres fullstendig, kompenseres for, eller i det minste distribueres jevnlig blant utøverne (ibid). Det dreier seg om å utvikle regler som skaper like muligheter for utøverne, normer som forhindrer juks, og det handler om å skape idrettsanlegg som gir utøverne tilnærmet like forhold. Klimatiske forhold, utstyr, eller underlag skal ikke være avgjørende for hvem som vinner, men det er den idrettslige prestasjonen som skal avgjøre hvor utøveren havner på resultatlista (Augestad & Bergsgard, 2007). Loland (ibid) formulerer likhetsidealet på følgende måte: ”Equal opportunity is a necessary condition for measuring inequalities in performance”. Det er altså den irrelevante ulikheten som må elimineres for å skape balanse i søknranse sammenheng. Alle utøverne skal i prinsippet ha samme mulighet til å vinne, og de forskjellige plasseringene skal utelukkende uttrykke ulikheter i fysisk kapasitet (ibid). Selv om de formelle vilkårene som konstituerer søknranse er like, eksisterer det likevel ulikheter i utøvernes individuelle forutsetninger. Dersom en søknranse skal oppfattes som rettferdig i relevant forstand, kreves det også noenlunde likhet mellom utøverne (Jönsson, 2008). Det er imidlertid verdt å nevne at det for eksempel i langrennssprint er ønskelig med tette

dueller som øker sjansen for at rene uhell avgjør, fremfor at den beste og raskeste løperen vinner.

FIS har i mange tilfeller påpekt at det er et behov for jevnere og mer rettferdige konkurranser i skihopping. Faktorer som vind og værforhold, kroppstype og vekt, påvirker i stor grad resultatene. Miljøfaktorer og genetiske faktorer forsøkes derfor å manipuleres ved hjelp av nye og endrede regler. Disse regelendringene skal i all hovedsak øke spenningsnivået, tilfredsstillende medienes krav til gjennomførbarhet, samt bidra til å kontrollere faktorer som ofte fører til tilfeldige resultater i renn.

2.5. Oppsummering

Teoretisk bygger denne oppgaven hovedsakelig på to begrep eller prosesser, hvilket er sportifisering og kommersialisering. Jeg berører imidlertid også den engelske sportens innflytelse på norsk idrett, og motstanden den møtte blant forkjemperne for den nyttige og formålsrettede idretten. Dette henger sammen med betydningen av tradisjoner i det som betraktes som Norges nasjonalidrett.

De ulike teoriene knyttet til rasjonalisering og modernisering skal hovedsakelig fungere som et slags bakteppe for subbegrepet sportifisering. Dette gjøres for å tydeliggjøre forskjellen mellom de ulike begrepene og teoriene, samt at det bidrar til å belyse hvorfor sportifisering fungerer som det mest ideelle analyseredskapet i forbindelse med denne typen undersøkelser. I analysen og drøftingen vil jeg følgelig ta i bruk det jeg mener er begrepets tre viktigste dimensjoner; ytre og indre rasjonalitet, samt prestasjonsorientering, hvilket samlet omfatter elementer som organisering, standardisering, spesialisering, byråkratisering og likhet.

Kommersialisering er også et flerdimensjonalt begrep, og jeg har valgt å vektlegge forholdet mellom sport og media, faktorer som kan påvirke spenningsnivået og underholdningsverdien til kommersialiserte idretter, tilfeldighetsfaktorer som kan oppstå i forbindelse med idrettskonkurranser, samt betydningen av rettferdighet og likhet i konkurransesammenheng.

Oppsummert skal jeg altså utføre en analyse av hoppSPORTENS utvikling ved hjelp av ulike dimensjoner som kjennetegner/er del av begrepene sportifisering og kommersialisering, samt bakgrunnen for de tradisjonelle elementene man finner i

hopp. Videre legger jeg vekt på hvorvidt det har oppstått konflikter i forbindelse med denne utviklingen, og på hvilken måte dette i så fall kommer til uttrykk. De øvrige teoretiske begrepene og perspektivene vil imidlertid også benyttes etter behov.

3.0. Metode

I dette kapitlet redegjøres det for undersøkelsens metodiske valg og betraktninger. Her tar jeg for meg innsamling av datamateriale, vitenskapelig syn, valg av analyseredskap samt metoder for analyse. Videre skal mulige svakheter og problemer knyttet til de metodiske valgene diskuteres. Denne oppgaven har en kvalitativ tilnærming, og jeg har valgt dokumentanalyse som metode.

3.1. Valg av tema og metode

I følge Hjelseth (2006) kan personlige interesser påvirke forskningstemaet på flere måter. Noen ganger følger temaet direkte av spørsmål forskeren er personlig engasjert i, mens det andre ganger stammer fra nysgjerrighet overfor et fenomen uten at forskeren nødvendigvis er personlig engasjert i fenomenet. Dette innebærer at interessen ikke er knyttet til selve fenomenet, men til interessen for det. Jeg har vært hoppinteressert i nærmere 20 år. I dette tilfellet er altså temaet valgt på bakgrunn av personlig engasjement. Skihopping er en idrett med mange særegenheter og tvetydigheter, som gjør det til et svært interessant fenomen å studere.

Det kunne helt klart vært interessant å utføre intervjuer for å i større grad få frem FIS' holdninger og begrunnelser knyttet til en del sentrale regelendringer og justeringer. I tillegg kunne sannsynligvis intervjuer bidratt til å gi en mer utfyllende besvarelse av forskningsspørsmålene, ettersom det var mangel på tilgjengelige førstehåndskilder for hele undersøkelsesperioden. I denne oppgaven er jeg mest opptatt av begrunnelsene FIS har gitt i forbindelse med implementering og endring av regler, og hvilke krefter som driver frem den sportslige utviklingen. Dokumentstudier gir anledning til å gå langt tilbake i tid uten å måtte ta hensyn til faktorer som hukommelse og subjektivitet, mens intervjuer kan være problematiske med tanke på oppriktighet. I tillegg kunne det blitt problematisk av praktiske årsaker, ettersom de fleste aktuelle intervjuobjektene er bosatt i utlandet.

Valg av forskningsdesign henger ofte sammen med undersøkelsens tema og formål, og i lignende undersøkelser har dokumentanalyse blitt anvendt som forskningsmetode (Goksøyr, 1991; Yttergren, 1996). Dokumentanalyse innebærer at man leser mellom linjene, og mening kan være både bokstavelig og tolkbar (Scott,

1990). Et dokument er en gjenstand som har innskrevet tekst som sitt mest vesentlige trekk. Innsamling av en omfattende mengde dokumenter gjør at man kan utarbeide en oversikt over et bestemt felt/tema eller en hendelse, og kvaliteten på slike dokumenter vurderes etter hvorvidt en kan skape gyldige utsagn innenfor et bestemt felt eller tema. Dokumenter bør håndteres vitenskapelig, og alle typer skriftlige tekster deler enkelte fellestrekk som skiller dem fra andre kildematerialer (ibid). Scott (ibid) anser administrative papirer produsert av statlige og private etater som den viktigste kategorien av dokumentkilder benyttet i samfunnsvitenskapelige undersøkelser, og datamaterialet som benyttes i denne undersøkelsen faller inn under denne kategorien.

Grad av tilgang avhenger av forfatterskap, hvorvidt de er lukkede, klausulerte, åpne, eller offentliggjorte arkiver, samt om de er private, statlige, personlige eller offisielle. Lukkede dokumenter er kun tilgjengelig for bestemte personer, som i all hovedsak omfatter de som produserer dem og deres overordnede. Klausulerte dokumenter er tilgjengelige på *ad hoc* grunnlag, under spesifiserte vilkår, til de utenforstående som er i stand til å sikre seg tillatelse fra de på innsiden. De er derfor vanligvis utilgjengelige for utenforstående, selv om det kan være mulig å søke om tillatelse (ibid). Tilgang til offentlige arkiver finnes der dokumentene oppbevares, på et lager som er åpent for alle. Forskere og allmennheten kan derfor benytte seg av dem innenfor grensen av det som måtte finnes av administrative restriksjoner, og kan konsultere alle dokumentene som oppbevares i arkivet. Publiserte dokumenter er mest tilgjengelige, ved at de er trykket for offentlig omløp og er tilgjengelige for alle som har råd eller kan innhente dem på et bibliotek (ibid). I denne undersøkelsen har jeg benyttet meg av offentlige og publiserte dokumenter. Den største utfordringen knyttet til dokumentinnsamlingen, var derfor at FIS ikke hadde begynt med systematisk arkivering før i 2004.

Denne undersøkelsen kan videre betegnes som en *casestudie*, hvor hensikten er å gå i dybden av et bestemt fenomen. Selv om det er lite enighet knyttet til hva som inngår i betegnelsen casestudie, er en utbredt oppfatning at det omhandler en empirisk avgrenset enhet (Thagaard, 1998). Det er altså intensive og inngående studier av et begrenset antall tilfeller (Jacobsen, 2005). Et casestudie basert på en enkelt case kan være enten unike eller ha et implisitt komparativ design. En undersøkelse er implisitt komparativ hvis forskeren sammenligner sitt case med lignende undersøkelser. Implisitt komparative casestudier kan benyttes både til å fremheve unike trekk ved det som studeres, og til å bidra med generell kunnskap (Ringdal, 2007). De kan også gi

innsikt og kunnskap som går ut over undersøkelsens fenomen, og ha overføringsverdi ut over det enkelte prosjektet (Thagaard, 1998). I dette tilfellet er undersøkelsen basert på skihopping som en enkelt case, og organiseringen av hoppporten.

Jacobsen (2005) skiller mellom intern og ekstern gyldighet, og ekstern gyldighet dreier seg om *overførbarhet*. Hensikten med denne undersøkelsen er ikke å generalisere til populasjonen – i denne sammenheng handler den eksterne gyldigheten om at man ut fra et begrenset antall data kan generalisere til et mer teoretisk nivå. Denne undersøkelsen har også en implisitt komparativ dimensjon, noe som gjør at resultatene skal kunne sammenlignes med tilsvarende og lignende studier. Dette kan for eksempel være studier av andre tradisjonelle idretter og/eller nordiske idrettsgrener, samt idretter som møter lignende utfordringer med hensyn til modernisering og kommersialisering.

3.2. Vitenskapelig syn

Det har blitt mer og mer vanlig å benytte mer åpne tilnærminger til datainnsamling heller enn rene induktive eller deduktive tilnærminger, særlig i kvalitativ forskning. Med en slik tilnærming kan forskerne i større grad være åpne for informasjon de opprinnelig ikke hadde tenkt på – noe uventet og overraskende (Jacobsen, 2005). Selv om enkelte forutinntattheter kan ha påvirket datainnsamlingsprosessen, har jeg prøvd å ta i bruk en åpen tilnærming. Fortolkningen av datamaterialet er imidlertid preget av en mer rendyrket induktiv tilnærming, som innebærer å la datamaterialet tale mest mulig uavhengig av forskerens teoretiske briller. Den induktive tilnærmingen består av tre fortolkningsnivå – et fortolkningsnivå mindre enn den deduktive – noe som bidrar til å gjøre den mer virkelighetsnær. Først gir den undersøkte sin fortolkning av virkeligheten, deretter fortolker forskeren informasjonen den undersøkte har gitt, og til sist fortolker leserne resultatene på sin egen måte (ibid).

I samfunnsvitenskapelige studier hvor fortolkning av tekster står sentralt, er hermeneutikk en viktig inspirasjonskilde. Hermeneutisk tilnærming innebærer at fenomener kan tolkes på flere måter, og vektlegger betydningen av å fortolke handlinger ved å fokusere på et dypere meningsinnhold enn det som er umiddelbart innlysende (Thagaard, 1998). Sammenligning av ulike intervjuer, observasjoner eller dokumenter kan peke på mønstre, regulariteter, spesielle avvik eller underliggende

årsaker, og ved å fremheve sentrale detaljer kan en gi ny innsikt i et fenomen eller en situasjon. Helheten kan kun forstås i lys av enkeltdelene, og det er vekslingen mellom del og helhet som kjennetegner den hermeneutiske metode (ibid).

3.3. Kilder og datamateriale

I følge Scott (1998) er autentisitet et vesentlig kriterium for å vurdere et dokumentets kvalitet. Alle dokumentene som benyttes i undersøkelsen er offentlige, og dokumenter publisert av FIS på deres offisielle nettside anses som autentiske. Mangel på førstehåndskilder for hele tidsperioden som skulle undersøkes skapte imidlertid behov for å benytte annenhåndskilder som supplement. Både historiebøker og nyhetsartikler kan være av varierende kvalitet. Alle annenhåndskilder som inngår i datamaterialet stammer derfor kun fra det jeg betrakter som troverdige kilder, og innholdet i annenhåndskildene samsvarer i stor grad med innholdet i førstehåndskildene på de områdene de overlapper⁷.

Datamaterialet består av offentlige dokumenter som pressemeldinger og nyhetsartikler utgitt av FIS, samt uttalelser fra og intervju med FIS' renndirektør Walter Hofer. I tillegg benyttes historiebøker, nyhetsartikler fra pålitelige nettaviser og tidligere forskning som supplement. Datamaterialet som anvendes i analysen tolkes i lys av det teoretiske begrepsapparatet som er utarbeidet, noe jeg kommer tilbake til i neste underkapittel. Til tross for at hoppkomiteen ble dannet i 1946, er det få arkiver som er gjort tilgjengelig for allmennheten. Etter å ha kontaktet FIS direkte kom det frem at det ikke fantes tilgjengelige dokumenter fra før 2004. Det ble derfor nødvendig å konsultere andre historiske kilder for å få gjennomført analysene på en tilfredsstillende måte. Historiebøker kan være en viktig kilde når man skal gjennomføre dokumentstudier, men det må tas høyde for at enkelte detaljer kan variere fra kilde til kilde. Jeg har i hovedsak valgt å ta utgangspunkt i boka 'Lengst gjennom lufta' hvor Arne Thoresen (2007) skildrer hoppSPORTS historie på både nasjonalt og internasjonalt nivå i stor detalj. Gjennomgående kommentator i boken er tidligere landslagstrener og nestor i norsk hoppSPORTS, Leif Solbakken, mens bildematerialet er valgt ut av mangeårig fotosjef i Dagbladet, Jan Leonhard Dahl. I

---

⁷ I litteraturlisten presenteres en fullstendig oversikt over kildematerialet som benyttes i analysen

tillegg har jeg hentet informasjon fra bøker om norsk idrettshistorie for å redegjøre for hoppSPORTENS opprinnelse og tidlige organisering.

3.4. Analyse av datamaterialet

Det finnes mange alternativer når en skal finne analyseredskap for undersøkelser som omhandler idrettslig utvikling. Sportifisering har blitt benyttet i flere idrettshistoriske og idrettsvitenskapelige undersøkelser (Goksøyr, 1991; Yttergren, 1996; Pfister, 2007; Dickson, 2009), og brukes derfor også i denne undersøkelsen. Jeg har videre valgt å utføre en innholdsanalyse hvor datamaterialet deles inn i bestemte kategorier. Innholdsanalyse er basert på antagelsen om at uttalelser og tekster kan reduseres til et mindre antall tema eller kategorier. Inndeling av data som ligner hverandre eller omhandler samme tema bidrar til å forenkle kompliserte og detaljrrike data (Jacobsen, 2005). Kategorisering innebærer altså at data samles i grupper, og fungerer som et virkemiddel for å si at noen typer data omhandler samme fenomen eller tema. Etter at man har definert innholdet i kategoriene skal de ulike enhetene tilordnes en eller flere kategorier (ibid). Dette kan være alt fra utsagn fra intervju og offentlige uttalelser, til bestemte observasjoner. For meg var innholdsanalyse et naturlig valg ettersom jeg var interessert i å analysere bestemte utviklingstrekk og endringer som i mange tilfeller falt naturlig innunder bestemte kategorier. Uttalelser knyttet til de ulike endringene har også vært avgjørende for kategoriseringen av datamaterialet.

Datainnsamlingsprosessen har hele tiden vært preget av en temasentrert tilnærming, og disse temaene var forankret i teori og tidligere forskning. Jeg begynte umiddelbart å dele inn dokumentene etter tema som spesialisering og organisering, utstys- og vektreglement, sikkerhet, likhet og konkurransebalanse etc., samtidig som jeg forsøkte å se hvordan denne utviklingen hang sammen med sportifiseringens dimensjoner. Etter hvert ble jeg oppmerksom på at kommersielle hensyn var en sentral årsak til mange av endringene som har blitt innført i senere tid. Det ble derfor naturlig å inkludere ulike faktorer/aspekter ved kommersialisering i analysen. Analysen er strukturert etter tre dimensjoner ved sportifisering, og tre faktorer ved kommersialisering. Selv om både dimensjonene, faktorene og selve prosessene som helhet til en viss grad overlapper, bidrar en slik kategorisering til å tydeliggjøre drivkreftene bak, og årsakene til utviklingen av hoppSPORTEN. Analysen ble

omstrukturert tre-fire ganger før jeg kom frem til den endelige strukturen. Det ble til sist naturlig å dele analysen i to hovedkategorier; sportifisering og kommersialisering, hvor de ulike dimensjonene og faktorene som inngår i begrepene ble benyttet som underkategorier.

Analysens ambisjon er å gjøre rede for både eksplisitte og implisitte årsaker til de ulike endringene som er innført, samt hvilke eksterne drivkrefter som ligger bak utviklingen. Jeg ønsker altså ikke bare å redegjøre for hva FIS' *offisielt* sier om endringene, men også eventuelle *underliggende* årsaker.

3.5. Gyldighet og pålitelighet

Reliabilitet og validitet er viktige kvalitetsindikatorer i all forskning (Tjora, 2009), og i samfunnsvitenskapelig forskning finnes det forskjellige typer feilkilder som kan påvirke undersøkelsens resultater og troverdighet (Thagaard, 1998). Scott (1990) presenterer fire kriterier som kan benyttes for å vurdere datamaterialets kvalitet ved bruk av dokumentstudier:

1. Autentisitet – Soliditet og forfatterskap: Er materialet ekte og av udiskutabel opprinnelse? Dersom forskeren ikke er i stand til å bekrefte autentisiteten til materialet, vil det ikke være mulig å gjøre en opplyst bedømmelse av kvaliteten på datamaterialet.
2. Troverdighet – oppriktighet og nøyaktighet: er materialet uten feil og forvrenging? Materialet skal være oppriktig, uten feil og unndragelser.
3. Representativitet – Overlevelse og tilgjengelighet: Er dokumentet representativt for totaliteten av relevante dokumenter? Er materialet typisk for sitt slag, og hvis ikke, er graden av utypiskhet kjent? Jacobsen (2005) skiller mellom intern og ekstern gyldighet, og *intern gyldighet* dreier seg om hvorvidt dataene som er samlet inn er representative for det man ønsker å studere. Den interne gyldigheten kan testes ved å utføre en kritisk gjennomgang av kilder og kildeinformasjon, og av kategoriseringen av datamaterialet (ibid).
4. Mening/betydning – Bokstavelig og fortolkende forståelse: Er materialet tydelig og forståelig?

Autentisitet og troverdighet: Som nevnt tidligere er omtrent halvparten av dokumentene som er benyttet gjort tilgjengelige av FIS på deres offisielle nettside. Disse dokumentene kan derfor betraktes som ekte og troverdige. Historiebøkene som er benyttet anses også som ekte ettersom innholdet i de ulike bøkene presenteres med henvisninger til troverdige førstehåndskilder. Når det kommer til hoppSPORTens opprinnelse og tidlige organisering kan det imidlertid likevel oppstå små variasjoner med hensyn til datoer, årstall og informasjon knyttet til ulike arrangement.

Troverdighet kan for øvrig også dreie seg om forskerens rolle, og om hvorvidt forskningen utføres på en tillitsvekkende måte. Åpenhet og refleksjon knyttet til forskningssituasjonen og konteksten for innsamling av data, bidrar derfor også til å styrke troverdigheten (Thagaard, 1998). Fordelen med dokumentstudier er at forskeren ikke er i stand til å påvirke innholdet i datamaterialet. Det eneste som kan påvirkes av forskerens subjektive holdninger og forutinntatthet er fortolkningen av innholdet. Det er imidlertid ofte betraktet som en fordel i kvalitative undersøkelser.

Representativitet: Som nevnt ovenfor betraktes datamaterialet som autentisk og troverdig. Alle data som er samlet inn bidrar til å belyse sentrale utviklingstrekk og endringer i hoppSPORTen. I all kvalitativ analyse dannes ulike kategorier for å beskrive ulike situasjoner eller tema, og da er det viktig å spørre seg hva en kategori er, hvor mange man bør ha, og hvorvidt resultatene ville blitt de samme ved bruk av andre kategorier (ibid). Analysen har blitt omstrukturert flere ganger, og jeg endte til slutt med kategorier basert på dimensjoner og faktorer knyttet til de teoretiske begrepene som benyttes i undersøkelsen. Kategoriene er tilpasset datamaterialets tema og innhold, hvilket er årsaken til at de ikke er helt identiske med strukturen i teorien. Den strukturen som er anvendt tydeliggjør i større grad sammenhengene mellom den sportslige utviklingen og den teoretiske tilnærmingen. Jeg har gjennom hele prosessen benyttet kategorier som organisering og spesialisering, utstøys- og vektreglement, vitenskap og teknologi etc., og innholdet i kategoriene er fremdeles preget av denne inndelingen. Endring av kategorier og omstrukturering av analysen ser ikke ut til å ha påvirket undersøkelsens funn og resultater.

Det er uvisst hvorvidt FIS også har arkiver som ikke er gjort tilgjengelige på nett, og om de i så fall dateres lenger tilbake enn de som er blitt offentliggjorte. Dette fikk jeg ikke et konkret svar på fra FIS-representanten som ble kontaktet. Det virket imidlertid som om de ikke hadde andre arkiver ettersom jeg ble tilrådet å konsultere privatpersoner som muligens hadde private arkiver. De offentliggjorte dokumentene

ser imidlertid ut til å være utgitt i sin helhet, og man ser at mengden dokumentasjon har økt betraktelig med årene, samt at de i større grad er systematisert fra og med 2009. Tilgjengelighet er også vesentlig for kvaliteten på det historiske datamaterialet. Jeg har tatt utgangspunkt i historiebøker hvor det i all hovedsak foreligger klar dokumentasjon av kildene som benyttes, og/eller som ikke skiller seg fra totaliteten av potensielle dokumenter som kunne vært brukt. Informasjon hentet fra arkivene til idrettsorganisasjoner som Centralforeningen og Norges Idrettsforbund, samt publikasjoner utgitt av blant annet Fridtjof Nansen, Johan Martens og Laurentius Urdahl, betraktes derfor som troverdige og representative. Jeg kan imidlertid likevel være sikrere på representativiteten etter 2004, enn hva jeg kan være for tidligere perioder.

Mening/betydning: I denne undersøkelsen har jeg vært opptatt av avdekke både implisitte og eksplisitte årsaker til en del sentrale endringer og justeringer som er implementert i hoppporten. Selve innholdet i dokumentene er lett forståelig og vanskelig å mistolke. Det må imidlertid tas forbehold om at den implisitte tolkningen av innholdet, i større eller mindre grad kan ha blitt påvirket av personlige holdninger som hoppentusiast over lang tid. I enkelte tilfeller betraktes forskerens engasjement i tematikken som støy ettersom det kan påvirke undersøkelsens resultater (Tjora, 2009). I tillegg kan forskeren komme for tett på det som studeres og miste evnen til å forholde seg kritisk til det (Jacobsen, 2005). Innen kvalitativ forskning kan personlig engasjement betraktes som positivt, men det er viktig å redegjøre for hvordan ens egen posisjon kan påvirke forskningsarbeidet (Tjora, 2009). Mitt personlige engasjement og særlige kunnskap om det som studeres har på mange måter vært en fordel med hensyn til denne undersøkelsen. Kjennskap til en del sentrale endringer har ført til at jeg i større grad har visst hva jeg burde lete etter, noe som også har bidratt til å forenkle datainnsamlingsprosessen.

3.5.1. Andre kvalitetsmessige vurderinger

Det finnes flere ulemper knyttet til bruk av kvalitativ forskningsmetode. Kvalitativ metode er ressurskrevende, og ressursmangel kan føre til generaliseringsproblemer. Dataene kan også være ustrukturerte og dermed komplekse og uoversiktlige, noe som gjør at det er viktig at forskeren er i stand til å forholde seg til kompleksiteten (Jacobsen, 2005). Jeg har hovedsakelig forsøkt å avgrense meg til dokumenter som syntes relevante i forhold til bestemte endringer og tema jeg var interessert i å studere.

På nettsidene til FIS skrives det imidlertid i mange tilfeller om flere tema under samme overskrift. Dette gjør at enkelte vesentlige dokument kan ha blitt oversett. Datamaterialet ville derfor sannsynligvis blitt mer fullstendig dersom jeg konsekvent hadde tatt for meg alle dokumentene som omhandlet skihopping i arkivsamlingen. Mengden artikler og pressemeldinger førte til at jeg i all hovedsak forsøkte å unngå dette.

Det er ofte vanskelig å vite hvordan forskningsprosessen kommer til å utvikle seg. Det må derfor være mulig å endre fremgangsmåte på bakgrunn av informasjonen dataene gir (Thagaard, 1998). Man bør likevel være oppmerksom på at fleksibiliteten som preger kvalitative studier kan være et problem. Det kan være vanskelig å avslutte undersøkelsen når det stadig kommer til ny informasjon, og hvis problemstillingen endres for mye underveis risikerer man å ende opp med en helt annen studie enn planlagt (Jacobsen, 2005). Flere regler har blitt endret og justert de siste par årene, hvilket gjorde det vanskelig å fastslå et passende tidspunkt for å avslutte undersøkelsen – det siste dokumentet jeg benyttet i analysen ble publisert 21.11.12.

3.6. Oppsummering

I dette kapitlet har jeg presentert og begrunnet metodiske valg og betraktninger. Dokumentanalyse var et naturlig valg med tanke på oppgavens problemstillinger, selv om det er nærliggende å anta at intervju som supplement kunne ha bidratt til å styrke kvaliteten på arbeidet. Intervju kan i mange tilfeller bidra til å gi et mer nyansert bilde av ulike holdninger og meninger knyttet til slike avgjørelser. Ulempen med intervju er at man ikke kan garantere oppriktighet, noe som gjør det vanskelig å vurdere hvorvidt det ville ha påvirket undersøkelsens resultater. Jeg mener uansett at jeg innenfor rammen av denne undersøkelsen har lyktes med å gi et nyansert bilde av årsakene til en del sentrale endringer, samt hvilke drivkrefter som har vært medvirkende for hvordan hoppporten fremstår i dag.

Den største utfordringen har for meg vært å benytte en metode jeg aldri før har brukt. Det har derfor vært en læringsprosess med mye prøving og feiling. Dette er også helt klart en av grunnene til at det tok så lang tid å gjennomføre undersøkelsen på en tilfredsstillende måte. Dokumentanalyse krever at man jobber systematisk og strukturert, og at man er i stand til å forholde seg kritisk til dataene som innhentes. Jeg

har derfor brukt en del plass på å gjøre rede for ulike faktorer som kan påvirke undersøkelsens gyldighet og pålitelighet.

4.0. Analyse

Analysen skal belyse hvordan sportifisering og kommersialisering kommer til uttrykk i hoppporten, samt hvordan FIS til dels kan fortolkes som en bremsekloss i forhold til sportifisering. Ambisjonen er som nevnt å gjøre rede for eksplisitte og implisitte årsaker til en del sentrale endringer som er innført, samt hvilke eksterne drivkrefter som ligger bak utviklingen. Selv om jeg er opptatt av å belyse FIS' offisielle begrunnelser, er det samtidig ønskelig å avdekke mulige bakenforliggende årsaker til endringene. Først benyttes de tre sportifiseringsdimensjonene indre rasjonalitet, ytre rasjonalitet og prestasjonsorientering som analyseredskap. Dernest anvendes bestemte faktorer ved kommersialiseringsbegrepet som er underordnet forholdet mellom sport og media, og her er konkurransebalanse, publikumsappell og likhet sentrale begrep. Disse dimensjonene og faktorene utgjør rammeverket den påfølgende analysen er strukturert etter. Jeg har også laget en tidslinje/figur for hver av de analytiske dimensjonene, hvor de viktigste utviklingstrekkene og endringene er plassert i kronologisk rekkefølge.

Enkelte av utviklingstrekkene og regelendringene kan tolkes i lys av både sportifisering og kommersialisering, samt at de kan uttrykke flere sider ved samme analytiske dimensjon. I tillegg kan beslutningen om å vektlegge elementer knyttet til én prosess tolkes som at det ytes motstand mot en annen: endringer FIS iverksetter for å gjøre hoppporten mer attraktiv for nye tilskuergrupper kan fortolkes som at de motarbeider sportifiseringen. Dette er imidlertid ikke nødvendigvis en bevisst handling fra deres side. Slike koblinger og klargjøringer utdypes imidlertid først i oppgavens siste kapittel.

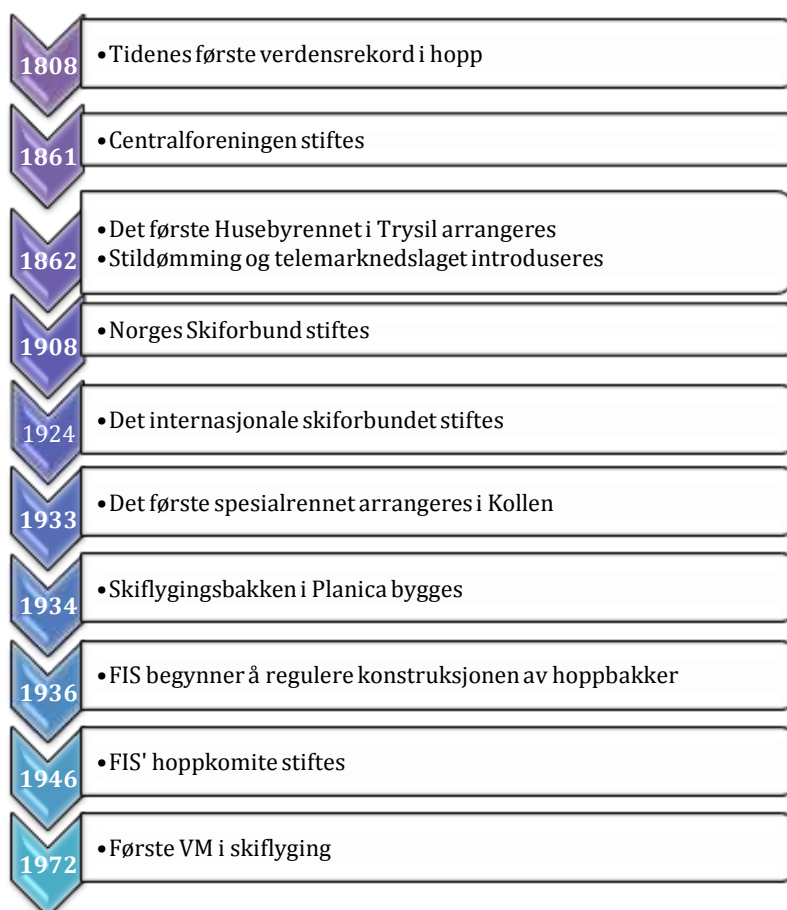
Dette kapitlet består av to hoveddeler. I første del anvendes sportifisering som analyseredskap. Sentrale temaer i den forbindelse er organisering, spesialisering, tradisjon, vitenskap og teknologi. Jeg tar også for meg motstand mot den rendyrkede konkurranseideologien. I andre del benyttes kommersialisering som analytisk dimensjon. Her er endringer knyttet til utstyr og konkurranseformat, tilfeldighetsfaktorer i konkurransesituasjonen, og kvinnedeltakelse sentrale temaer. Dette er endringer som blant annet har til hensikt å gjøre hoppporten mer tilskuer- og medievennlig.

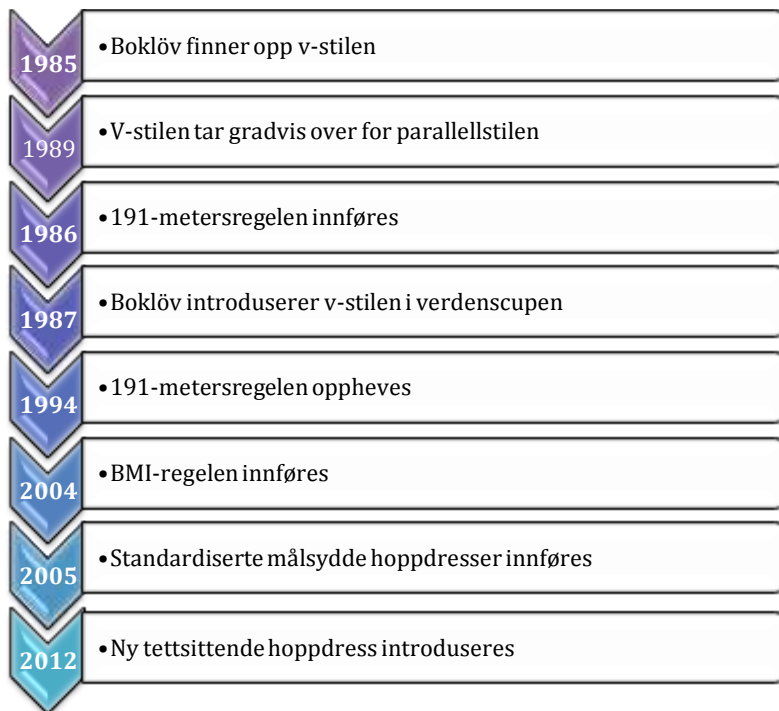

4.1. Sportifisering

I første avsnitt analyseres tidlige tegn på sportifisering i form av organisering og økende grad av spesialisering, samt motviljen denne utviklingen møtte blant norske idrettsledere og foregangsmenn. Derneft tar jeg for meg hvordan den ytre rasjonaliteten fikk grobunn i hoppporten. Her redegjøres det hovedsakelig for de tradisjonelle elementene man finner i hopp. Videre analyseres betydningen av vitenskapelig innovasjon og teknologi for utviklingen av teknikk og stil. Derneft tar jeg for meg begrunnelsene for innføringen av vektgrenser og et omfattende utstysreglement, samt eventuelle konflikter som kan oppstå i forlengelsen av dette. Til sist gis en kort oppsummering analysedelens funn og resultater.

Først presenteres en tidslinje/figur for sportifisering som analytisk dimensjon, hvor de viktigste utviklingstrekkene og endringene er plassert i kronologisk rekkefølge.

Figur 1. Sportifisering: Viktige utviklingstrekk og endringer

4.1.1. Fra ytre til indre rasjonalitet: Organisering og spesialisering

Skihopping regnes å ha oppstått i Morgedal på begynnelsen av 1800-tallet, og i 1808 stod telemarkingen Olaf Rye for tidenes første verdensrekord på 9.5 meter (Thoresen, 2007: 15). Skirenn ble opprinnelig brukt for å teste deltakernes allsidighet i vinterterrenget ved at det ble lagt inn små hopp og andre vanskeligheter i løypene, og det ble benyttet observasjonsposter slik at holdning og sikkerhet kunne bedømmes (Goksøyr, 2008: 50). Organisering betraktes som et av sportifiseringens første kriterier (Goksøyr, 1988; 1991; 2008; Yttergren, 1996), og Norges første idrettsforbund, Centralforeningen, ble stiftet i 1861. De første kjente konkurransene ble arrangert i Trysil og Oslo i henholdsvis 1862 og 1879 (Thoresen, 2007: 18, 27). På denne tiden ble konkurransene delt inn i et lengdeløp (langrenn) og et hopprenn, og slik oppstod det norske idealet om kombinert som det ultimate målet på skiferdighet (Goksøyr, 2008: 50). Husebyrennet ble mønsterdannende for hvordan denne typen konkurranser ble organisert, der hoppbedømmelsen bestod av både lengde og stil (Olstad & Tønnesson, 1987: 55). Normering og standardisering av konkurranseforholdene oppstår som en følge av likhetsidealet som muliggjør sammenligning av prestasjoner (Goksøyr, 1988).

Flere idrettsorganisasjoner ble opprettet i tiden rundt århundreskiftet: Norges Skiforbund ble stiftet i 1908, og 'The International Ski Federation' (FIS) i 1924, mens Hoppkomitéen ble stiftet i 1946. I årene før 1924 var Norge en stormakt i internasjonal skiidrett, både sportslig og administrativt. Sammen med Sverige kunne Norge blokkere forslag fra andre, og inntok som selvoppnevnt forvalter av skiidrettens egentlige verdier ofte konservative standpunkter (Goksøyr, 2008: 84). Som nevnt tidligere var Norge i utgangspunktet imot stiftelsen av et internasjonalt forbund, og aksepterte det kun under forutsetningen at de skulle få fast plass i styret (Thoresen, 2007: 44). De første Olympiske vinterlekene i historien fant sted i Chamonix (FRA) i 1924, og allerede da var en hoppkonkurranse del av programmet (ibid: 42). Det første forbundsorganiserte spesialrennet i hopp ble imidlertid arrangert i Holmenkollen først i 1933 (ibid: 65). De første årene med organisert skihopping ble fullstendig dominert av Birger Ruud fra Kongsberg som vant to gullmedaljer i OL og tre verdensmesterskap på 1930-tallet. Han utviklet også den såkalte Kongsbergstilen med bøyde hofter og bevegende armer (Goksøyr, 2008: 88).

I følge Guttman (2004) er et av den moderne sportens kjennetegn en mer kompleks arbeidsdeling preget av spesialiserte roller. Forkjemperne for den nyttige og allsidige idretten var mot spesialisert hopping, men utøverne ønsket separate hopprenn etter hvert som ferdighetene bedret seg (Olstad & Tønnesson, 1987: 81). Allerede på begynnelsen av 1900-tallet kunne man se tegn til spesialisering i form av spesialutstyr og spesialtrening, som er et klart uttrykk for idrettens indre rasjonalitet (Goksøyr, 1991). I 1954 ble den første hoppbakken dekket med plastmatter i Zella-Mehlis i Tyskland. Dette gjorde det mulig for utøverne å trene på sommerstid, samt at det bidro til å gjøre skihopping til en helårsidrett.

Skihoppere var lenge allsidige idrettsutøvere som også utmerket seg i andre idretter. Bjørn Wirkola vant eksempelvis den tysk-østerrikske hoppuka tre år på rad (1967-69), og vant deretter både cupen og serien i fotball med Rosenborg Ballklubb i 1971 (Thoresen, 2007: 163-165). Etter at v-stilen tok over ble det imidlertid et helt annet fokus på spesialisering i hopp. Etersom v-stilen bidro til lengre svev ble bakkenes kalkuleringspunkt endret fra k-70 til k-90 for normalbakke, mens det i storbakkene ble endret fra k-90 til k-120. Den nye stilen favoriserte de letteste utøverne og stilte helt andre krav til utøvernes fysikk. Det ble lagt stor vekt på aerodynamikk og utvikling av både teknikk og utstyr for å forbedre prestasjonene i

bakken. Dette førte til at de kraftige og mer allsidige idrettsutøverne mistet sin plass i hoppporten.

Da Husebyrennet ble flyttet til Holmenkollen i 1892, begynte en kontinuerlig utbygging av bakken for å gi større fart i overrennet. Denne utviklingen ble møtt med sterke protester fra de som mente at skiidrett skulle demonstrere ferdigheter knyttet til naturlige utfordringer. Bygging av kunstige tilløp var å vektlegge de gale sidene ved idretten; det spektakulære og akrobatiske (Goksøyr, 2008: 50). I 1934 ble verdens første skiflygingsbakke bygd i Planica, Slovenia. Et par år senere begynte FIS å regulere konstruksjonen av hoppbakker og utstedte internasjonale standarder. På den tiden var det forbudt å bygge bakker som gjorde det mulig å hoppe lenger enn 80 meter (Thoresen, 2007: 73), og dette forbudet førte til at det tok mange år før FIS godkjente konkurranser i denne bakken. Det første *offisielle* VM i skiflyging fant sted i Planica først i 1972, til tross for at det da hadde blitt arrangert renn i dette anlegget i flere år. FIS har flere ganger forsøkt å ”fryse” rekordene i hopp, og etter blant annet et svært dramatisk skiflygings VM i Kulm i 1986 med mange stygge fall, ble det avgjort at lengdene i skiflyging ikke skulle overgå den daværende verdensrekorden på 191 meter. Torbjørn Yggeseth, som på den tiden var formann i hoppkomiteen, hevdet dette var ”av hensyn til skiflygingens framtid” og for å unngå nye søksmål etter skader (ibid: 208). Ved å motarbeide rekordjaget motarbeides selve forutsetningen for å drive med idrettskonkurranser, nemlig prestasjonsorienteringen (Goksøyr, 1988). Til tross for dette ble et hopp av polske Pjotr Fijas i 1987 målt til 194 meter og dermed uoffisielt regnet som ny verdensrekord (ibid). Den magiske 200-metersgrensa ble brutt under VM i skiflyging i Planica i 1994, da finske Toni Nieminen ble den første hopperen til å stå på 203 meter. Etersom 191-metersregelen fremdeles gjaldt under dette mesterskapet, oppstod det komplikasjoner i bedømmingen av hoppene som overgikk denne grensen. Regelen om lengdebegrensning ble følgelig opphevet like etter mesterskapet (ibid: 239).

I følge Guttman (2004) har all moderne idrett blitt gjennomgående rasjonalisert og modernisert. Han hevder imidlertid at tradisjonelle idretter i mindre grad påvirkes av kriteriene som kjennetegner moderne idrett. Ulike prosesser bidrar til at idretten gradvis utvikles og tilpasses endringer i omgivelsene, og sportifisering og kommersialisering er avgjørende for hvordan skihopping som aktivitetsform har endret seg gjennom tidene. Hoppbakkene blir større og større, og prestasjonene stadig mer spektakulære. Eksempelvis er det tradisjonelle normalbakkerennet så godt som

ute av verdenscup programmet, i tillegg til at skiflyging opptar en større del av sesongen med renn i bakker som Oberstdorf, Kulm, Vikersund og Planica. Det ble arrangert hele ti skiflygingsrenn i 2011/12 sesongen, hvorav tre var del av VM i Vikersund. I følge Coakley (2007) påvirker kommersialisering idrettens indre mål og struktur, og endringer i kommersialiserte idretter fører blant annet til mer spenning og dramatik.

Det er tydelig at prestasjonselementet står sterkest i det man kan kalle hoppSPORTENS formel 1. Planica har siden 1930-tallet huset de fleste verdensrekorder i hopp, og i bakken ved navn Letalnica Bratov Gorisek (HS⁸ 215 meter) satte Bjørn Einar Romøren en rekord på 239 meter i 2005 – en rekord som ble stående frem til Johan Remen Evensen slo til med 246.5 meter under prøve-VM i Vikersund i 2011. Vikersundbakken (HS 225 meter) ble bygget ut i forbindelse med VM i skiflyging i 2012, og har dermed tatt over status som verdens største hoppbakke. For Guttman (2004) er jakten på rekorder den moderne idrettens viktigste kriterium, og selv i en tradisjonell idrett som skihopping er rekorder av en viss betydning.

4.1.2. Ytre rasjonalitet

Tradisjonelle elementer i idretten tar gjerne utgangspunkt i idrettens opprinnelige formål, det allmenntilgode og det sosiale, hvilket kjennetegner dens ytre dynamikk (Goksøyr, 1988). I følge Dickson (2009) uttrykkes bestemte ideal innen det nasjonale fellesskapet gjennom skiidrettens konkurranseideologi. Den nordiske skigrenen kombinert ble betraktet som den mest krevende øvelsen ettersom den målte både utholdenhet, ferdighet og stil (Goksøyr, 2008: 50). Utøverne benyttet seg av samme par ski til begge øvelsene, og det karakteristiske telemarksnedslaget var et viktig kriterium for hvorvidt et hopp var estetisk pent eller ikke (og er det fremdeles). Det hadde imidlertid også en praktisk verdi; denne landingsteknikken gjorde det betydelig enklere å lande stødig i unnarennene som på den tiden ikke var preparert på samme måte som i moderne hoppbakker. I dagens konkurranser er det på langt nær like hensiktsmessig å benytte seg av telemarksnedslaget i landingen, ettersom mange av utøverne hopper så langt at unnarennene begynner å flate ut. Prepareringen gjør at telemarksnedslagets opprinnelige funksjon har forsvunnet ettersom det egner seg best når snøen er litt løs. Bakkene flates ut relativt fort på bunnen av unnarennene, noe som

---

⁸ HS = Hillsize, eller bakkestørrelse.

gjør at det kan være farlig å lande lenger nede enn den satte jurydistansen. Telemarkedslaget som opprinnelig hadde en praktisk funksjon, har altså i dagens konkurranser kun en estetisk funksjon. De utøverne som hopper veldig langt må derfor vurdere hvorvidt det lønner seg å forsøke å sette et pent nedslag når det samtidig kan øke risikoen for fall. Det er fem stildommere i et hopprenn, og høyeste og laveste stilkarakter blir strøket. De tre gjenværende stilpoengene legges deretter til lengdepoengene for hoppet. Høyeste stilkarakter er 20, og dommerne kan trekke fra poeng basert på deres vurdering av svev, landing og eventuelt fall. Fall trekkes betydelig mer enn et dårlig nedslag i og med at fall kan straffes med inntil syv poeng i fratrekke av dommerne. Det har seg jo også slik at lange svev ofte belønnes med høye stilkarakterer uavhengig av hvor stilrent det er, noe som gjør at mange utøvere ikke engang forsøker å sette nedslag når de merker at det går langt.

Det har de siste årene pågått en debatt om hvorvidt stilkarakterene i hopp bør avvikles, og tidligere hoppkomitéformann Torbjørn Yggeseth hevdet at stilkarakterer var avleggs og at bare landing og utkjøring burde dømmes (Aftenposten, 2005; Vikersund, 2005). Noen mener at stilkarakterer er utdatert og gammeldags, mens andre hevder problemet er mangel på objektiv dømmekraft blant dommerne. Korte hopp gis så godt som alltid dårligere stilkarakterer enn lange hopp. Debatten er imidlertid ikke fullstendig ensidig: Det finnes mange som mener at stilkarakterer er selve sjelen i hoppporten, noe blant andre Toralf Engan, Bjørn Wirkola og Arne Scheie er svært enige om. Scheie forstår imidlertid argumentet for å fjerne stilkarakterer for selve svevet, ettersom stil hovedsakelig dømmes på bakgrunn av lengde i dagens konkurranser (Dagbladet, 2002). Stildømming kan virke overflødig når lengder måles nøyaktig, men skihopping er en tradisjonsrik idrett hvor dommere og stilkarakterer er en del av kulturen.

Skiidrett anses som en oppfunnet tradisjon ved at det er en formalisert og ritualisert praksisform (Hobsbawm & Ranger, 1992; Dickson, 2009). Som nevnt var skiidrett i utgangspunktet en prøve på *naturlige* utfordringer i vinterterrenget, der stil og eleganse var en vesentlig del av utførelsen, og den kontinuerlige utbyggingen av hoppbakker ble møtt med sterke protester fra tilhengerne av den nyttebaserte idretten. FIS har lenge forsøkt å begrense lengdehysteriet ved å regulere konstruksjonen av hoppbakker, og ved å innføre regler om lengdebegrensning. I den senere tid har de av samme grunn innført strenge og restriktive vekt- og utstysregler. Når det innføres regler og gjøres tiltak som utelukkende skal begrense prestasjonspotensialet, er det

rimelig å kalle dette for en tendens i retning av de-sportifisering. De-sportifisering er en prosess som går i motsatt retning av sportifiseringen og innebærer en omgjøring eller et tilbakeslag i utviklingsprosessen (Van Bottenburg & Heilbron, 2006). Innslag av tradisjonelle element og tiltak som motarbeider idrettens indre dynamikk kan betraktes som en del av hoppSPORTENS ytre rasjonalitet. Ytre rasjonalitet fremmer idrettens egentlige formål, som er den opprinnelige begrunnelsen for virksomheten (Goksøyr, 1988). Selv om det er mange som mener at hoppSPORTEN kan tjene på å moderniseres enda mer, ønsker likevel enkelte i hoppMILJØET å opprettholde dens tradisjonelle særpreg.

4.1.3. Indre rasjonalitet

Prestasjonsorientering er en vesentlig del av idretten, og idrettskonkurranser preges av å være målrettede og rasjonelle (Goksøyr, 1988). Teknologiske fremskritt er av stor betydning for toppprestasjoner i hoppbakken, og på 1920-tallet økte den vitenskapelige interessen for skihopping. Nøkkeleksen var den sveitsiske ingeniøren Reinhard Straumann, som blant annet studerte sammenhengen mellom fart i tilløpet, kroppens posisjon i lufta, og bakkens profil. I 1926 mente han at den beste flygestilen lignet et fly, der man hoppet med armene ut til siden. Andras Däscher ble benyttet som prøvekannin og eksperimenterte med teknikken utviklet av Straumann (Pfister, 2007: 5). I Planica i 1936 var Sepp Bradl den første hopperen i historien til å nå 100-metersmerket (Thoresen, 2007: 74). Før den tid hoppet utøverne enten med armene strekt fremover foran hodet eller ved å bevege armene i sirkler. Etter hvert foreslo Straumann den såkalte Däscher-stilen, hvor man hopper med strak kropp og armene tett inntil kroppen. FIS godkjente teknikken etter flere tester i vindtunnel, og den ble brukt i konkurranse for første gang i 1950 (Pfister, 2007: 5).

Vitenskapelige studier innen særlig aerodynamikk og biomekanikk har vist at både utstyr og teknikk er avgjørende for prestasjonspotensialet. Men til tross for at datasimuleringer og vindtunneltester gjorde skihopping til et vitenskapelig felt, snublet man over den mest vesentlige innovasjonen i hoppTEKNIKK ved ren tilfeldighet. I 1985 førte et mislykket treningshopp til at svenske Jan Boklöv oppdaget at han kunne hoppe lenger dersom han åpnet skiene foran – en teknikk han perfektionerte sammen med sin trener og deretter tok i bruk i konkurranser. FIS, og særlig hoppkomiteens daværende formann Torbjørn Yggeseeth, satte seg mot dette bruddet med tradisjon og straffet Boklöv med betydelige trekk i stilpoengene. Etter at han

vant verdenscupen i 1988/1989 begynte imidlertid flere og flere andre utøvere å benytte seg av den nye stilen, og tidlig på 1990 tallet tok v-stilen fullstendig over for parallellstilen. Studier viste at v-stilen gav utøverne 26-28 prosent høyere svevkurve. Hopperne kan med v-stilen legge seg flatere over skiene, noe som gjør at de kan bruke luften som en slags svevepute (ibid: 6). FIS motarbeidet stilen i flere år, men selv det konservative hoppmiljøet måtte til slutt akseptere at den var del av utviklingen (Thoresen, 2007: 217). Det var kun en håndfull utøvere som Jens Weissflog, Andreas Felder, Dieter Thoma, Ari-Pekka Nikkola og Ernst Vettori som var i stand til å vinne konkurranser med begge teknikkene.

I ettertid har det ikke vært noen signifikante endringer i hoppstilen. Det har kun oppstått ulike variasjoner av v-stilen: I 1994 lanserte japanerne kamikazestilen der utøverne lå parallelt med skiene, i 1997 kom dykkstilen der overkroppen befant seg to grader under skiene, og i 2004 ble begrepet W-stil lansert for en teknikk hvor det var en viss avstand mellom bakre skiender. Som nevnt ble svevkurven lavere og trykket mot underlaget redusert betraktelig som en følge av v-stilen, noe som bidro til å redusere skadefrekvensen i skihopping. FIS har følgelig jobbet aktivt for å opprettholde denne statistikken ved å rekonstruere bakkene slik at risikoen for fall reduseres enda mer. Hoppbakkene må derfor fremdeles justeres etter de nyeste kravene for å motta FIS' sertifikatet som trengs for å få tillatelse til å arrangere konkurranser. Bakkeprofilene har i senere tid hovedsakelig blitt endret for å redusere utøvernes svevkurve enda mer.

4.1.4. Prestasjonsorientering

Østerrike har bestandig vært en stormakt når det kommer til utstyrsinnovasjon, og allerede i 1974 innførte østerrikerne hoppdresser med ballongeffekt. Mens dressene deres hadde en gjennomstrømningsgrad på omtrent 100 prosent, brukte de norske løperne helt tette hoppdresser (Thoresen, 2007: 179). Vitenskapelige framskritt og teknologiske nyvinninger er avgjørende for gode prestasjoner i hoppbakken, og for utøverne er hensikten å være best og å vinne. I følge Goksøyr (1988) kjennetegnes idrettens indre rasjonalitet av at man i større grad ignorerer potensielle langsiktige skadevirkninger til fordel for kortsiktige gevinster – en tendens FIS har gjort sitt ytterste for å motarbeide. Renndirektør Walter Hofer innrømmer til Reuters at FIS stort sett befinner seg minst et år bak utøverne med hensyn til utvikling (Reuters, 2010d). Etter at Boklöv introduserte v-stilen i 1987 begynte oppfinnsomme utøvere

stadig å utvikle nye teknikker for å holde seg lengst mulig i lufta. En japaner forsøkte for eksempel å plassere bindingene så langt nede på skien som overhodet mulig, noe som riktignok fungerte men også førte til veldig mange fall. FIS så seg derfor nødt til å diktere hvor på skien bindingene skulle plasseres. Etter hvert begynte utøverne å fokusere på hoppdressen – både gjennomstrømningsgrad, tykkelse, antall sømmer og materiale kan være avgjørende for aerodynamikken. Nok en gang så FIS seg nødt til å trå til og lage omfattende regler for hva som skulle være tillatt og ikke (ibid). På midten av 1990-tallet ble det vedtatt at skiene kunne være så lange som utøvernes kroppslengde pluss 80 cm. Fordi regelen bare tok hensyn til høyden og ikke løpernes vekt ble den urettferdig for mange, ved at små og lette utøvere ble favorisert framfor de som var lengre og tyngre (Thoresen, 2007: 244). I 2005 innførte Hoppkomiteen standardiserte målsydde hoppdresser (FIS, 2005). En mengde problemer i løpet av den foregående sesongen knyttet til selvmodifiserte hoppdresser var hovedårsaken til denne beslutningen. Den standardiserte hoppdressen var basert på en modell som ble benyttet i perioden 1995-2001. Endringen skulle gjøre det mer rettferdig for utøverne ettersom variasjoner i romslighet og armlengde ikke ville tolereres⁹. Disse reglene ble justert i forkant av de tre påfølgende sesongene, før den nye tettsittende hoppdressen ble lansert i 2012.

I hopp kan en si at problematikken knyttet til utstyrsfusk tilsvarende problemet en rekke andre idretter har med doping. Det er mulig å bedre fysikken, men da øker man også muskelmassen, noe som er negativt i hopp. Man kan imidlertid skape store tekniske fordeler ved å modifisere utstyret som brukes. I følge Augestad og Bergsgard (2007) dreier det seg om å utvikle regler som skaper like muligheter for utøverne og normer som forhindrer juks. Teknologiske faktorer som tilgang til bedre utstyr skal ikke påvirke hvem som vinner en idrettskonkurranse (Breivik, 2000), følgelig bør den irrelevante ulikheten elimineres for å skape så like vilkår som mulig (Augestad & Bergsgard, 2007). Det ble nærmest oppstandelse da Simon Ammann benyttet modifiserte bindinger under OL i Vancouver og bortimot utklasset konkurrentene i normalbakken. Bindingene ble godkjent til tross for sterke protester fra det østerrikske laget, etter at en av forbundets kontrollører undersøkte dem og informerte juryen om at bindingene ikke så ut til å gi noen opplagte fordeler. Juryen konkluderte dermed med at sveitseren ville ha vunnet uavhengig av hvilke bindinger han brukte (Reuters,

---

⁹ Nye FIS-regler for hoppdresser: http://www.meininger-jumpsuits.de/order_fisregeln_e.php

2010a). Det er for øvrig verdt å nevne at Tom Hilde tok i bruk en videreutviklet utgave av den omtalte Ammann-bindingen nettopp fordi den gav bedre oppdrift og bidro til større lengder i bakken. Materialsvikt førte til at han mistet en ski midt i svevet under sommertrening i Tyskland. Nordmannen hostet blod etter det brutale fallet som kunne satt en stopper for hoppkarrieren, noe som førte til at Sportssjef Clas Brede Bråthen i ettertid bad utstyrskomiteen om å skjerpe reglementet og innføre standardiserte sikkerhetsbindinger (VG, 2011).

I tillegg til utstyr er vekt avgjørende for utøvernes aerodynamikk. Når man ikke lenger hadde anledning til å tukle med utstyret så enkelte på kroppsvekt som det neste logiske steget i utviklingen. Datasimuleringer og vindtunneltester viste at en kilo mindre kroppsvekt ville gi to og en halv meter mer i bakken. Over natten oppdaget utøverne at de måtte bli så lette og aerodynamiske som overhodet mulig, hvilket førte til et svært usunt kroppsideal i hoppporten (Reuters, 2010d). FIS brukte faremomentet ved slankehysteri som påskudd for å presse gjennom en ny vektregel på kongressen i Miami i 2004. Det ble påstått at helseekspertene var på deres side, mens det i realiteten hadde seg slik at ekspertene ble oversett (Thoresen, 2005; 2007: 291). BMI-regelen rammet blant annet Sigurd Pettersen som er naturlig tynn, og ble tvunget til å spise seg gulpemett for å nå pålagt matchvekt. Hard styrketrening og hyppige måltider gjorde nordmannen sterkere og tyngre, men førte også til at han mistet den gode hoppfølelsen (Thoresen, 2007: 291-292).

4.1.5. Oppsummering

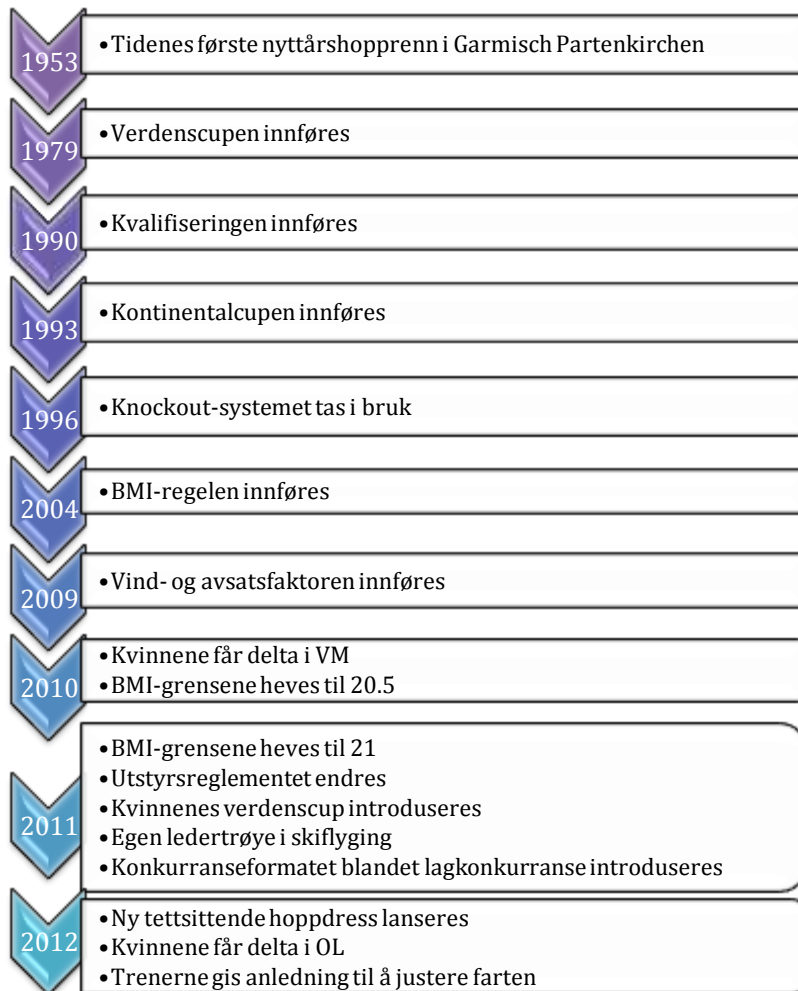
Hoppporten gikk tidlig inn i en relativt markant sportifisering. Allerede på begynnelsen av 1800-tallet oppstod tendensen til prestasjonsmåling og konkurranse i hopp, og idretten bærer preg av økt organisering, byråkratisering, prestasjonsmåling, konkurranse og spesialisering. Utviklingen antyder at denne prosessen til dels har et autonomt aspekt knyttet til seg: i skihopping har sportifisering vært en vedvarende prosess selv om den bestandig har blitt utsatt for motstand fra blant annet FIS. Flere omfattende tiltak har imidlertid ført til at den i senere tid har stagnert betraktelig. De nye vekt- og utstyrreglene har ført til et tilbakeslag i sportifiseringsprosessen, noe som gjør at dagens utgave av hoppporten bærer preg av å være de-sportifisert.

4.2. Kommersialisering

Analysens andre del er strukturert etter ulike faktorer som er vesentlige når idrett blir en form for kommersiell underholdning. Man kan si at disse faktorene er underordnet forholdet mellom sport og media; publikumsappell avhenger av spenning, drama, uforutsigbarhet etc., og ulike tilfeldighetsfaktorer kan påvirke både gjennomføringen av og resultatet i konkurranser. Likhetsidealet er også en vesentlig faktor i denne sammenheng – deltakelse på like vilkår kan føre til at flere utøvere blander seg inn i kampen og toplasseringene, noe som gjør at konkurransene blir mer spennende og uforutsigbare.

Først analyseres aspekter knyttet til mediens innflytelse på hoppporten. Her redegjøres det for noen nokså kontroversielle endringer som har til hensikt å styrke idrettens kommersielle appell. I det følgende avsnittet analyseres endringer av utstysreglementet som skal bidra til å gjøre hoppporten mer rettferdig. Derne tar jeg for meg hvordan FIS håndterer tilfeldighetsfaktorer som kan påvirke publikums- og medieinteressen. Avslutningsvis tar jeg for meg kvinnekjønnsdiskriminering, og FIS' reserverasjoner knyttet til å la kvinnene delta på like premisser som mennene. I figuren under presenteres de viktigste utviklingstrekkene og endringene knyttet til kommersialisering.

Figur 2. Kommersialisering: Viktige utviklingstrekk og endringer

4.2.1. Sport og media

Det er unektelig hos forbundene makten til implementering ligger, men man skal ikke undervurdere mediens og sponserers innflytelse på den moderne idrettens utvikling. Kommersialiserte idretter ønsker å utvide tilskuermassen og ha mest mulig tv-seere, noe som innebærer at det også skal være underholdende for et mer ”naivt” publikum med lite teknisk kunnskap knyttet til de ulike idrettsgrenene. Dette kan føre til at fokuset i større grad forflyttes fra teknisk finesse, eleganse og stil, til heltemot og dramatik (Coakley, 2007). I følge Ammann er det et enormt press fra publikum om lengre og lengre sjev (Reuters, 2010c). Det er kanskje rimelig å anta at tilskuerne aksepterer hopp som holder seg innenfor bakkenes sikkerhetsgrenser hvis det er flere som hopper langt.

4.2.1.1. Konkurrans balanse

Det er tydelig at FIS for tiden reagerer raskt på utøvernes forsøk på å unngå regler og restriksjoner knyttet til kroppsvekt og utstyr. BMI-regelen ble innført i 2004/05, og var i utgangspunktet 20 (18.5 uten hoppdress og støvler¹⁰). Den ble først justert til 20.5 i forkant av 2010/11 sesongen (FIS, 2009b), og deretter til 21 i forkant av 2011/12 sesongen (FIS, 2011a; 2011b). Utøverne må følgelig befinne seg over denne minimumsgrensen for å kunne benytte maksimal skilengde på 145 prosent av kroppslengden, hvilket er en prosent kortere enn tidligere. I tillegg skal bindingen plasseres to/tre cm lenger oppe, slik at arealet på skiens fremre del reduseres. Denne økningen skal bidra til å fremheve utøvernes fysiske ferdigheter (FIS, 2011b), men den skal også forhindre at utøverne heller velger å beholde en lavere kroppsvekt og bruke kortere ski, noe som var et problem når grensene ble hevet til 20.5 (FIS, 2011a). En økning på et halvt BMI-poeng innebærer omtrent halvannen kg vektøkning for utøverne. Disse endringene bidrar til likere og mer rettferdige konkurransevilkår for tyngre utøvere. Renndirektøren mener at vektgrensene kan bidra til å åpne opp en sport som er dominert av få, slike som Ammann og Schlierenzauer, som er svært lette og derfor kan sveve lenger enn de andre (Reuters, 2010c). ”Vi forsøker å kutte ned den aerodynamiske effekten litt mer... Denne justeringen gjøres fordi vi ønsker å understreke utøvernes fysiske form” sa Hofer (Reuters, 2010b). Han mener også at hoppporten i økende grad favoriserer teknisk dyktige utøvere som er i stand til å dra fordel av utstyret for å fly langt. Utøvere som Ammann har flere ganger hoppet lenger enn bakkenes sikkerhetsgrenser, noe som har ført til at hoppkomiteen ønsker å redusere enda mer av denne aerodynamiske effektiviteten (ibid).

Dersom skihopping skal forbli en publikumsidrett må flere nasjoner være innblandet i kampen om topplasseringene. Under subkomité møtet i Zürich i 2012 ble det besluttet at en ny hoppdress skulle prøves ut. Den nye dressen består av fem deler heller enn syv, har færre sømmer og er mer elastisk enn tidligere. Opprinnelig var det meningen at toleransen (romsligheten) skulle reduseres fra seks til null cm (FIS, 2012b), men dette ble endret til to cm etter de erfaringene man fikk i løpet av testfasen. Den gamle regelen gjelder imidlertid fra kneet og ned slik at støvelen fremdeles får plass under (FIS, 2012d). Små og lette utøvere vil ikke lenger ha samme fordel som før, noe som bidrar til å eliminere spekulasjoner knyttet til rettferdighet

---

¹⁰ Med en BMI som er lavere enn 18.5 regnes man som undervektig.

(FIS, 2012b). Like muligheter er en forutsetning for å måle forskjeller i prestasjoner, og resultatene skal reflektere ulikheter i utøvernes fysiske kapasitet (Augestad & Bergsgard, 2007). De nye reglene fører til at det atletiske aspektet ved skihopping blir viktigere. Derfor tror renndirektøren at det i større grad vil forekomme variasjoner med hensyn til potensielle vinnere (FIS, 2012e), og usikkerhet om utfallet betraktes av mange som svært vesentlig for tilskuerinteressen (Gratton & Solberg, 2007; Gratton & Taylor, 2000; Solberg & Hammervold, 2008; Vamplew, 2007). I følge Hofer har regelendringene gjort hoppporten mer populær enn noensinne, og han er imponert over mengden tilskuere som møter opp på arenaene – titusener følger nettsidene deres og flere millioner ser konkurransene på tv uke etter uke (FIS, 2012e).

4.2.1.2. Publikumsappell

Nyttårshopprennet i Garmisch-Partenkirchen i 1953 var oppstarten på den første tysk-østerrikske hoppuka noensinne, med tre påfølgende konkurranser i Oberstdorf, Innsbruck og Bischofshofen. Denne konkurransen har blitt gjennomført årlig siden den gang og får mye oppmerksomhet fra media og publikum. Sammenlagtseieren i hoppuka er en av de viktigste og mest prestisjefylte titlene i internasjonal hoppport.

En annen viktig milepæl i utviklingen av skihopping som vi kjenner det var innføringen av verdenscupen i 1979/1980 sesongen. Vinneren av tidenes første verdenscuprenn var østerrikske Toni Innauer, mens den første sammenlagtseieren gikk til lagkameraten Hubert Neuper. I dag gjennomføres omlag 30 verdenscupkonkurranser hver sesong. I tillegg har Kontinentalcupen blitt organisert siden 1993 som den såkalte ”andredivisjonen”. I 1990/1991 sesongen ble kvalifiseringen introdusert for å redusere det enorme antallet deltakere i konkurransen. Fra og med da kunne bare 50 utøvere delta i første omgang, hvilket gjorde det enklere å gjennomføre trygge og rettferdige konkurranser¹¹.

Knockout-systemet ble brukt for første gang i hoppuka i 1996/97. Med knockout-systemet hoppes det i *par* i første omgang, der vinneren av kvalifiseringen hopper mot nummer 50, nummer to mot nummer 49 osv. og vinneren av hvert par får delta i andre omgang. I tillegg får de fem beste dueltaperne, såkalte *lucky losers*, være med i finaleomgangen. Dersom værforholdene gjør at det ikke kan arrangeres

---

¹¹ Om hoppuka og knockout-systemet i leksikonet på: www.fisskijumping.com

kvalifisering eller at kvalifiseringen må arrangeres samme dag som hovedrennet, blir hovedrennet gjennomført uten knockout-systemet¹².

Som med sprint i langrenn inngår skiflyging i den totale verdenscupen i hopp. I 2011 ble det bestemt at man i skiflyging skal basere startrekkefølgen på resultatene fra tidligere skiflygingsrenn, heller enn plasseringen i verdenscupen sammenlagt. I tillegg mottar den utøveren som har tatt flest poeng i skiflyging en egen ledertrøye for verdenscuprenn, noe man også har i langrenn og skiskyting for henholdsvis sprint og distanserenn, og jakt- og fellesstart. Hoppkomiteen mener at skiflyging vil bli enda mer appellerende for publikum hvis spenningsmomentet bevares gjennom hele konkurransen.

I november 2011 holdt FIS et styremøte, hvor en nokså kontroversiell endring ble vedtatt. Under VM i Val Di Fiemme 2013 ble lagkonkurransen i normalbakken erstattet av en blandet lagkonkurransen der to menn og to kvinner deltok på samme lag (FIS, 2011b). Hoppkomiteen mente at dette tiltaket kunne bidra til mer spenning og underholdning. Historiens første blanda lagkonkurransen fant sted sommeren 2012 i Courchevel, Frankrike, hvor Japan vant foran Tyskland og Østerrike. Det nye konkurranseformatet fikk også æren av å åpne årets verdenscup i Lillehammer, og resulterte i norsk seier foran Japan og Italia.

4.2.1.3. Tilfeldighetsfaktorer og likhetsidealet

Kommersialisering fører til at idretten ikke lenger arrangeres kun for deltakerne – tilskuere og media spiller en stor rolle i hvordan de enkelte idrettene utformes og reguleres (Coakley, 2007). Selv om kommersialisering kan påvirke idrettens indre mål og struktur, er det fullt mulig å gjøre endringer uten å gå på akkord med idrettens integritet og organisering (ibid). Miljøfaktorer som sterk og skiftende vind påvirker i stor grad gjennomføringen av hopprenn. Mange konkurranser har drøyd i det uendelige på grunn av ustabile vindforhold og at juryen har satt en altfor smal vindkorridor¹³. Tv-sendingene har ofte en fastsatt tidsramme, noe som gjør det kostbart med lange opphold uten at noe skjer. Renndirektør Hofer valgte å ta affære etter en mengde renn med svært vanskelige vindforhold hvor utøvernes sikkerhet opplevdes å stå på spill (FIS, 2010).

---

¹² ibid.

¹³ Vinden måles på flere steder i underrennet, og for konkurranser settes det en øvre og nedre grense for hastighet i fartsretningen på de ulike målepunktene, og dette paret av grenser betegnes som *korridor*.

Hoppkomiteen ble samlet og kom til enighet om at et nytt poengsystem skulle prøves ut i løpet av sommersesongen i 2009, som hadde til hensikt å gi juryen mulighet til å reagere på skiftende vindforhold (ibid). Aerodynamikken og farten i tilløpet påvirker et hoppes verdi i stor grad, og dette regelverket tillater juryen å justere farten og kalkulere vindforholdene kontinuerlig for hver enkelt utøver. Kalkuleringsformelen er tilpasset hver enkelt bakke grunnet ulikheter i bakkeprofil og omgivelser, og vind bakfra gir bonuspoeng mens oppdrift gir fratrekk. Juryen kan også endre lengden på tilløpet (avsatsposisjonen) i løpet av kvalifiserings- og konkurranseomgangene uten å måtte starte på nytt. Det gis pluss eller minuspoeng som kompensasjon for endring av tilløpslengde avhengig av hvilken retning avsatsen flyttes, og disse poengene er også kalkulert basert på en avansert formel justert etter hver av de individuelle bakkene (FIS, 2009c). Sommeren 2012 ble det avgjort at også trenerne skulle ha mulighet til å justere farten for de individuelle utøverne (FIS, 2012c). Vind- og avsatsfaktoren gir juryen mer spillerom når det er store variasjoner i værforholdene, samtidig som muligheten til å endre avsats i tilløpet bidrar til at flere hopper langt når farten er presset. Regelendringene gjør det tryggere for utøverne å hoppe under vanskelige forhold, samtidig som de er av stor betydning for konkurransebalansen. Klimatiske forhold og andre tilfeldigheter skal ikke avgjøre hvem som vinner – det er den utøveren som presterer best som skal stå øverst på resultatlista (Augestad & Bergsgard, 2007). Det avanserte kalkuleringsystemet har til hensikt å kontrollere usikkerhetsmoment som ofte fører til tilfeldige resultater i hoppporten (FIS, 2010). I følge Breivik (2000) bør tilfeldigheter som oppstår i konkurranse fjernes, og denne holdningen gjenspeiles i likhetsidealet som presiserer at det er den irrelevante ulikheten som bør elimineres (Augestad & Bergsgard, 2007).

De voldsomme værforholdene som preget 2011/12 sesongen demonstrerte betydningen av det avanserte poengsystemet. Med det gamle regelverket ville det vært bortimot umulig å gjennomføre mange av disse konkurransene. Selv om det nye regelverket kan være noe komplisert å forstå, mener renndirektøren at idrettens kommersielle appell styrkes med hensyn til konkurransebalanse. Kombinertsporten opplevde økt medieinteresse og høyere tilskuertall etter at det nye systemet ble tatt i bruk (FIS, 2009d).

Vindkorridoren ble innført for å gjøre hopprenn mer rettferdige, samtidig som det skulle bidra til å gjøre idretten tryggere for utøverne. Det nye vindsystemet skal ta høyde for ujevne forhold og skape likhet og rettferdighet i konkurransesituasjonen.

Vindkorridoren skulle derfor i utgangspunktet fjernes til sommer-Grand Prix i 2012, og hensikten var at rennledelsen og bakkesejfen skulle avgjøre om det var farlig å hoppe eller ikke (NRK, 2012). Dette vedtaket har imidlertid foreløpig ikke blitt tatt i bruk, noe som har ført til at FIS i mellomtiden har hevet grensene fra pluss/minus en, til pluss to/minus en sekundmeter (FIS, 2012d).

4.2.1.4. Diskriminering versus likhet og rettferdighet

Moderne idrett karakteriseres blant annet av like muligheter (Pfister, 2007), og likhetsidealet fremmer rettferdig konkurranse og like forutsetninger for deltakelse (Guttman, 2004). Hopp i skikkelige anlegg var imidlertid lenge utilgjengelig for kvinner, ettersom FIS ikke ville holdes ansvarlige for eventuelle ulykker. Skihopping forbindes med styrke, ferdighet og risiko, og betraktes tradisjonelt som en typisk mannesport. I 2004 skulle seks jenter være prøvehoppere i Vikersund, men noen uker før rennet nektet rennleder Sepp Gratzler jentene å hoppe. Det hadde da blitt besluttet at de ikke skulle få hoppe i bakker med k-punkt over 90 meter. Forbudet ble møtt av et enormt opprør, og det ble av mange ansett som diskriminering at de beste kvinnelige utøverne ikke skulle få hoppe i Vikersund. Norges Skiforbund mottok skriftlig krav om likestilling fra Vikersund samtidig som Yggeseth forsvarte seg med at "FIS ikke kunne utsette jentene for unødig fare" (Thoresen, 2007: 290). Østerrikske Daniela Iraschko hadde et år tidligere demonstrert at kvinner fint kunne stå på 198 meter. Da Anette Sagen omsider fikk tillatelse til å hoppe i Vikersundbakken, satte juryen en stopper for håpet om å passere den magiske 200-metersgrensa. Sagen endte følgelig med 174.5 meter som sitt lengste svev (ibid). Inngard Lereim i FIS' medisinske komité hadde gitt klar beskjed om at jentene kunne hoppe i Vikersund. Med v-stilen ble skadeomfanget redusert med hele 80 prosent, og det var kun registrert åtte skader på mer enn 3000 skiflygingssvev siden årtusensskiftet. Grunnen til den lave skadefrekvensen er først og fremst at trykket i nedslaget reduseres med to tredeler, og at de moderne bakkene er bygd slik at svevkurven er lavere i forhold til unnarennet, hvilket gjør at utøverne blir mindre utsatt for vind (ibid).

Det er mange ulike faktorer som påvirker avgjørelser knyttet til endringer i idretten (Coakley, 2007). Media har både akseptert og støttet kvinnes deltakelse i hopp, noe som har ført til at FIS etter hvert har måttet akseptere kravene deres (Pfister, 2007). Senere samme år støttet FIS kongressen omsider kvinnes deltakelse i hopp, og besluttet å introdusere et arrangement under FIS junior VM i 2005/2006.

Det ble også avgjort at man skulle organisere en egen kontinentalcup for kvinner (FIS, 2006). Etter hvert skulle de også få delta i VM – nærmere bestemt i Liberec i 2009. Siden bare noen få av de kvinnelige utøverne mestret å hoppe i storbakkene fikk de kun tillatelse til å hoppe i normalbakken eller en enda mindre bakke. Under historiens første VM i hopp for kvinner deltok 39 utøvere fra 13 forskjellige nasjoner (FIS, 2009d). Kvinnenes verdenscup ble introdusert i 2011/12, og skal støtte den hurtige utviklingen man har sett på kvinnesiden (FIS, 2011b). Tidligere har kun et fåtalls konkurranser blitt dekket av lokale tv-kanaler. Alle verdenscuprenn vil imidlertid kringkastes internasjonalt, samt at kvinnene nå får anledning til å vinne pengepremier (FIS, 2011d). Den moderne hoppporten ønsker å fremstå som en publikumsidrett, og medierepresentasjon er avgjørende når idrett skal bli kommersiell underholdning (Coakley, 2007). Kvinnenes verdenscup har ført til at Den internasjonale olympiske komité (IOC) besluttet å inkludere kvinnehopp i programmet under OL i Sotsji i 2014 (FIS, 2011a). I følge Coakley (ibid) fører endringer i kommersialiserte tilskueridretter blant annet til mer spenning, drama og jevnere konkurranser. Bruk av storbakker i verdenscup avslutningen ble godkjent i 2012, og denne regelen vil også gjelde i konkurranser hvor startfeltet er begrenset til topp 30 i den totale verdenscupen (FIS, 2012c).

4.2.2. Oppsummering

Kommersielle betraktninger som til tider kan gå på bekostning av tradisjoner, vektlegges ofte av FIS. Mange endringer er innført blant annet for å opprettholde medieinteressen og å tiltrekke nye tilskuergrupper. Av økonomiske årsaker er media, sponsorer og publikum viktige aktører å ta hensyn til i forbindelse med idrettens utvikling. Hoppkomiteen har måttet avveie forholdet mellom tradisjon og innovasjon for å være i stand til å tilpasse seg publikumsidrettens moderne krav. Vind- og avsafsfaktoren, høyere vektgrenser, tettsittende hoppdresser, og endringer av konkurranseformatet, skal blant annet bidra til jevnere konkurransevilkår og dermed økt spenning og underholdningsverdi.

I tillegg viser analysen at enkelte tiltak man kan tolke som en kamp mot sportifisering, kan henge sammen med kommersielle betraktninger. Enkelte utøvers vekt og tekniske ferdigheter har blitt ansett som ufordelaktige med tanke på konkurransebalansen, og høyere vektgrenser, kortere og smalere ski, samt tettsittende hoppdresser gjør at utøverne i større grad likestilles. FIS har derfor satset på at

spenning knyttet til jevnere og mer uforutsigbare konkurranser veier opp for at det generelt hoppes kortere enn før. I tillegg har kvinnenes verdenscup bidratt til økt eksponering for idretten og flere hopprenn i de store mesterskapene.

5.0. Konklusjoner og sammenfattende drøfting

Formålet med denne oppgaven var å besvare hvorvidt og hvordan FIS yter motstand mot hoppSPORTENS sportifisering, og hvordan de har avveid forholdet mellom tradisjon og nytenkning i arbeidet med å styrke dens kommersielle appell. Jeg har først og fremst vært ute etter å avdekke hvordan FIS forholder seg til modernisering av hoppSPORTEN, og hvilke faktorer som vektlegges i forbindelse med dette.

Analysen viser at FIS på flere områder har gjort sitt ytterste for å stå imot sportifiseringen, mens kommersialisering i større grad har fått spillerom. Dette drøftes mer inngående i det følgende kapitlet. Kapitlet er delt inn i tre underkapitler, og i det første (5.1) oppsummeres analysens viktigste funn og resultater. Dernest (5.2) kobles resultatene opp mot oppgavens problemstillinger. Avslutningsvis (5.3) forsøker jeg å løfte blikket litt ved å se resultatene i et mer helhetlig perspektiv. Her går jeg også kort inn på hvilke betraktninger som kan være sentrale i forlengelsen av dette arbeidet.

5.1. Hovedresultater og funn

Den empiriske analysen var delt inn i to hoveddeler. Den første delen bestod av fire avsnitt, ett for hver av sportifiseringens analytiske dimensjoner, samt et innledende avsnitt om overgangen fra en relativt rendyrket ytre rasjonalitet, i retning av idrettens indre rasjonalitet. Den andre delen bestod av flere avsnitt som tok for seg faktorene ved kommersialisering som ble fremhevet i denne undersøkelsen. I dette underkapitlet skal jeg oppsummere analysens viktigste funn og resultater. Oppgavens overordnede ambisjon har vært å besvare hvordan FIS forholder seg til moderniseringen av hoppSPORTEN, og til hvilken grad sportifisering og kommersialisering har påvirket den sportslige utviklingen.

5.1.1. Sportifisering

I skihopping manifesteres sportifiseringen gjennom en økende grad av organisering, byråkratisering, prestasjonsmåling, konkurranse og spesialisering. Videre kommer det frem at utviklingsprosessen har fortsatt til tross for at FIS i mange tilfeller har fungert som en bremsekloss ved at de stadig innfører regler som skal vanskeliggjøre

aerodynamiske tilpasninger. Tiltak som høyere vektgrenser og strengere utstysregler er i all hovedsak årsaken til at hoppSPORTENS nå fremstår som de-sportifisert.

Analysen viser at prestasjonsorienteringen har blitt motarbeidet siden FIS begynte å arrangere hopprenn på begynnelsen av 1930-tallet. Det har bestandig vært slik at lengde *ideelt* sett skal underordnes god teknikk og stil. Denne holdningen reflekteres i innføringen av regler om lengdebegrensning, internasjonale standarder knyttet til konstruksjonen av hoppbakker, motstanden mot v-stilen, innføringen av vektgrenser samt et svært omfattende og restriktivt utstysreglement. I skihopping finner man altså et relativt unikt fenomen; det er ikke tillat å bruke utstyr som gir opplagte fordeler i konkurransesammenheng, i tillegg til at man ikke skal kunne dra nytte av fordeler som en naturlig lav kroppsvekt.

Av sikkerhetsmessige årsaker kan det være nødvendig med standardisert utstyr, men frykten for slankehysteri er ikke den eneste årsaken til at vektgrensene har økt. Endringer og justeringer av disse reglene handler først og fremst om begrensning av *prestasjonspotensialet*. Selv om sikkerhet, rettferdighet, konkurransebalanse og publikumsappell i stor grad vektlegges av FIS, har renndirektøren selv sagt at de ønsker å redusere enkelte utøveres aerodynamiske effektivitet. Lange svev og bakkerekorder ser ut til å være et bekymringsmoment for rennledelsen, selv om det i utgangspunktet er tryggere å lande langt nede i bakken. Telemarknedslaget gjør det vanskeligere å lande stødig i unnarenet, som er preparert helt annerledes enn da denne landingsteknikken ble innført. I følge FIS er sikkerhet det aller viktigste for de involverte. Effekten av slike regler bør i så fall vurderes på lik linje med utstyr, vekt og fart. Det er heller ikke særlig publikums- eller medievennlig med konkurranser hvor det omtrent ikke hoppes lengre enn til bakkens kalkuleringspunkt. Dette går jeg mer inn på i det følgende avsnittet.

5.1.2. Kommersialisering

Kommersialisering har blitt vektlagt i større grad enn sportifisering for å opprettholde medie- og tilskuerinteressen. Mange av endringene som har blitt innført i senere tid betraktes som banebrytende i det konservative hoppmiljøet. Tradisjonelle tilskuere med lang fartstid betrakter gjerne venting og vanskelige vindforhold som en del av idretten, mens både media og et mer naivt idrettspublikum stiller større krav til gjennomførelse, spenning og underholdning. Media er viktige aktører å ta hensyn til

ettersom hoppporten, som alle andre kommersialiserte idretter, er avhengig av dem for inntjening av penger.

Hoppkomiteen har måttet utfordre sitt tradisjonelle grunnlag for å tilpasse seg publikumsidrettens moderne krav. Vind- og avsafsfaktoren, økning av vektgrensene, trange hoppdresser, diverse endringer med hensyn til verdenscupkalenderen og konkurranseformatet, er endringer som først og fremst skal styrke publikumsappellen og konkurransebalansen. Det kommer også frem at enkelte tiltak man kan oppfatte som sportifiseringsmotstand, kan henge sammen med kommersielle betraktninger. Flere av regelendringene er innført på grunn av at enkelte utøveres vekt og tekniske ferdigheter betraktes som ufordelaktige for hoppporten. Endringene har bidratt til å åpne opp en idrett som lenge var dominert av et fåtalls utøvere, og har ført til at utøverne i større grad stiller på like premisser. Av denne grunn har FIS satset på at spenning knyttet til jevnere og mer uforutsigbare konkurranser veier opp for at det generelt hoppes kortere enn før.

5.2. Sportifiseringsmotstand og kommersielle betraktninger

I dette underkapitlet redegjøres det mer utfyllende for analysens funn og resultater, samt hvordan de kan ses i lys av oppgavens problemstillinger. Her tar jeg også for meg hvordan sportifisering og kommersialisering på enkelte områder overlapper, og på andre områder står i konflikt med hverandre.

5.2.1. De-sportifisering

Det oppstår enkelte tvetydigheter knyttet til en del av de nyere endringene og de motstridende prosessene sportifisering og de-sportifisering. Både utstyrsreglementet og vektgrensene fremmer likhet og rettferdighet. Like muligheter er en forutsetning for sammenligning av prestasjoner, og konkurranser som foregår under tilnærmet like vilkår fremmer idrettens sportifisering. Ved å innføre regler som utelukkende har til hensikt å redusere aerodynamikken og prestasjonspotensialet har imidlertid FIS lenge forsøkt å motarbeide sportifiseringens progresjon. Både 80- og 191-metersregelen, innføringen av vektgrenser og tettsittende hoppdress er eksempler på dette. Det virker absurd å øke vektgrensene når hoppporten hovedsakelig består av utøvere som har valgt å satse på skihopping nettopp fordi de er naturlig lette. Dette er en regel man

ikke finner maken til i noen annen idrett, og det ville sannsynligvis protesteres kraftig dersom de høyeste basketballspillerne i NBA ble tvunget til å spille med en form for handikap fordi høyden deres ble betraktet som en urettferdig fordel. Det er først og fremst irrelevante tilfeldigheter som bør elimineres når hensikten er å vektlegge rettferdighet og likhet i konkurransesammenheng (Augestad & Bergsgard, 2007). Det er ikke urimelig å anta at renndirektøren valgte å vektlegge utøvernes sikkerhet, heller enn å innrømme at han betraktet enkelte utøveres naturgitte fordeler som problematisk med hensyn til konkurransebalanse og kommersiell appell.

Fra et Guttmansk perspektiv anses det som irrasjonelt å aktivt gå inn for å begrense prestasjonspotensialet i en idrett. Breivik (2000) hevder imidlertid at også denne typen irrelevante tilfeldigheter bør fjernes, noe FIS tydeligvis prøver å oppnå med enda høyere BMI grenser og tetsittende hoppdresser. Dersom målet er at man skal konkurrere under så like forutsetninger som mulig blir kanskje neste steg en inndeling basert på vektclasser. Det som fra 1990-tallet var det største målet – å bli så aerodynamiske som overhodet mulig – motarbeides aktivt av FIS, som ønsker at utøvernes fysikk og atletiske evner skal være viktigere enn evnen til å dra nytte av kropp og utstyr for å prestere best mulig. Som nevnt tidligere er de-sportifisering det motsatte av sportifisering, som blant annet defineres som en prosess i retning økt rasjonalisering, prestasjonsorientering og konkurranse (Goksøyr, 1991; 2008). Når maktbalansen forflyttes fra organisatorene og deltakerne til kommersielle medier, er det ganske sannsynlig at man opplever de-sportifisering (Van Bottenburg & Salome, 2006).

5.2.2. Kommersielle betraktninger

Overgangen fra deltakeridrett til publikumsidrett kan i mange tilfeller påvirke måten idrettskonkurranser arrangeres og hvilke faktorer og aspekter ved idretten som vektlegges av de overordnede organene. Publikumsidretten stiller ofte helt andre krav til gjennomføring og utførelse. Det skal helst gå unna i et relativt raskt tempo, være underholdende og spennende, samtidig som det skal være jevnt og uforutsigbart. I tilfeller hvor en velger å gå bort fra veletablerte tradisjoner kan idretten miste noe av sjarmen ved sitt originale format, som igjen kan føre til at mer tradisjonelle og konservative tilskuere mister tilhørighetsfølelsen. Det ser imidlertid ut som mange idrettsorganisasjoner er villige til å ta den sjansen for å tilfredsstille mediene og sponsorenes krav og forventninger, som også sitter med betydelig makt med hensyn

til den sportslige utviklingen. Mange av de kommersielle aspektene kan bidra til å tiltrekke et enda større publikum, og de fleste kommersialiserte idretter er avhengige av inntektene de får fra ulike medier og sponsorer for å overleve.

Tilfeldighetsfaktorer som vind og vær har utvilsomt bestandig vært en del av ”gamet” når det gjelder skihopping. Press fra mediene om gjennomførbarhet har imidlertid ført til at FIS har forsøkt å kontrollere denne tilfeldighetsfaktoren, i den grad det lar seg gjøre. Vind- og avsafsfaktoren gjør det mulig for juryen og rennledelsen å reagere på vanskelige og skiftende vindforhold. Det avanserte kalkuleringsystemet tillater at både juryen og trenerne kan justere farten underveis i konkurransen, i tillegg til at det gis kompensasjon for endringer i vindretningen. Oppdrift og baktrekk er avgjørende for prestasjonene i bakken, og selv om det nye systemet ikke gir helt den samme kompensasjonen for baktrekk som en ville fått om man hadde oppdrift, blir likevel utslagene mindre. Innføringen av dette systemet gjør i all hovedsak vindkorridoren overflødig, og det har hele tiden vært meningen at den etter hvert skulle tas bort. I 2012 kom beskjeden om at vindkorridoren skulle fjernes slik at konkurransene kunne gå unna enda raskere – det kan ta svært lang tid å gjennomføre renn om man skal vente på at alle utøverne får like forhold – dette har imidlertid enda ikke blitt gjennomført i praksis. I mellomtiden har FIS valgt å øke korridoren slik at det blir enklere å gjennomføre renn uten lange avbrudd og utsettelse.

Sikkerhet og konkurransebalanse var en annen årsak til denne endringen, og disse begrunnelsene har blitt brukt hyppig i forbindelse med en rekke nyutviklinger. BMI-grensene skulle som nevnt opprinnelig motvirke tendensen til slankehysteri, men økningen av disse grensene har i all hovedsak hatt til hensikt å gjøre idretten jevnere og mer rettferdig for utøverne. I tillegg har skiene blitt både kortere og smalere, mens hoppdressene har blitt trangere. Dette gjør også at utøvernes fysikk og atletiske evner blir mer avgjørende for resultatet i konkurranser.

5.2.3. Sportifisering vs. kommersialisering – fellestrekk og konflikter

Økende grad av organisering reflekterer både sportifisering og kommersialisering. Flere konkurransetyper og turneringer, et høyere antall konkurranser i løpet av sesongen og inndeling i divisjoner bidrar til at nivået blir høyere og kvaliteten på konkurransene forbedres. Dette påvirker igjen både prestasjonsorienteringen og medie- og tilskuerinteressen.

Konflikten mellom disse to prosessene oppstår når kommersielle betraktninger står i veien for sportifiseringens naturlige progresjon. Dette gjelder blant annet i situasjoner der faktorer som rettferdighet og konkurransebalanse blir vektlagt. Det betyr imidlertid ikke at hoppporten ville blitt mindre populær blant tilskuere og media dersom prestasjonselementet og den indre rasjonaliteten i større grad fikk styre utviklingen. Ammann påpekte til Reuters (2010b) at det var et enormt press fra publikum etter lange svev, og det er heller ikke urimelig å si at man i skiflyging forventer lange svev og aller helst nye rekorder. Dette er imidlertid noe hoppkomiteen og rennledelsen forsøker å unngå å og kontrollere, ved å heller koble spenningsnivået opp mot jevnere og mer uforutsigbare konkurranser.

Høyere vektgrenser, kortere/småere ski og tettsittende hoppdresser skal altså bidra til å styrke hoppportens kommersielle appell. Disse endringene kan imidlertid også tolkes dithen at enkelte utøveres naturgitte fordeler betraktes som en urettferdig fordel og dermed en ulempe. Renndirektøren har flere ganger påpekt at utøvere som Ammann og Schlierenzauer er i stand til å hoppe lenger enn de andre på grunn av sin naturlig lave vekt, samt at deres tekniske overlegenhet betraktes som problematisk med hensyn til rettferdighet og konkurransebalanse. De nye reglene bidrar til å redusere den aerodynamiske kapasiteten, noe som gjør at flere utøvere blir involvert i kampen om topplasseringene. Dette innebærer at kommersielle betraktninger står i konflikt med idrettens indre dynamikk – en prestasjonsrettet konkurranseideologi (Goksøyr, 1988).

5.3. Avslutning

I denne delen av oppsummeringen skal først ta for meg hoppportens tvetydigheter knyttet til sportifisering, samt hvilke vurderinger FIS har måttet gjøre for å opprettholde dens kommersielle appell. I tillegg skal jeg med bakgrunn i analysen kort drøfte hvor veien går videre for hoppporten dersom FIS fortsetter å motarbeide sportifisering, og først og fremst velger å vektlegge kommersielle hensyn. Selv om deler av denne drøftingen har et spekulativt preg, er det underliggende resonnementet forankret i analysen.

5.3.1. HoppSPORTENS tvetydigheter

Sportifisering innebærer essensielt at idrettens indre dynamikk trekker fokuset mot rasjonalitet, prestasjonsorientering og konkurranse (Goksøy, 1988; Hjelseth, 2009), og skihopping kan i utgangspunktet se ut til å møte kriteriene for sportifisering. Selv om et skihopp kan måles i lengde, samsvarer imidlertid ikke idretten helt med sportifiseringens kriterier. Prestasjonene avhenger blant annet av bakkens profil; høyde, lengde på tilløp, helling, men også stilkarakterer. Bruk av stilkarakterer gjør det vanskelig å måle prestasjoner nøyaktig i skihopping, samtidig som variasjoner i utformingen av hoppbakker gjør det umulig å sammenligne resultater fra bakke til bakke. Standardisering og normering av konkurransevilkårene muliggjør sammenligning av prestasjoner og oppstår som en følge av likhetsidealet (Goksøy, 1988), hvilket i følge Yttergren (1996) er sportifiseringens viktigste kriterium. Det vil være umulig å standardisere hoppanlegg såfremt de ikke flyttes innendørs. I tillegg vil sportifiseringens tiltakende prestasjonsorientering kreve kontinuerlig utbygging og rekonstruksjon av bakkene.

Den indre rasjonaliteten har trukket hoppSPORTEN i en annen retning enn FIS ønsket, selv om de bestandig har forsøkt å begrense prestasjonsfokuset og rekordjaget. Dette virker imidlertid noe paradoksalt med tanke på at prestasjonsmåling i en mest mulig rasjonell konkurransesammenheng er den moderne idrettens drivkraft. HoppSPORTENS indre dynamikk tilsier at det stadig skal jaktes på større lengder og nye rekorder – dette betraktes imidlertid som utrygt og bekymringsverdig blant forbundets ledere og representanter. Mange av reglene som har blitt innført og justert i senere tid skal bidra til å motvirke tendensen til lengehysteri. Når både utstyr og vekt begrenser utøvernes aerodynamiske effektivitet, blir det vanskeligere å bryte gamle rekorder.

Skihopping har utviklet seg til å bli en høyteknologisk idrett hvor det meste måles og kontrolleres etter FIS' standarder. En av årsakene til at det settes så strenge regler for utstyret, er at diverse modifikasjoner til tider har skaffet enkeltutøvere eller nasjoner store fordeler. Slike modifikasjoner kan tolkes som utstyrsfusk, noe som gjør at det kreves klare regler for hva som er tillatt og ikke. Skilengden justeres etter hoppernes høyde og vekt, i tillegg til at hoppdressens gjennomstrømningsgrad og romslighet reguleres etter svært spesifikke krav.

5.3.2. Fra tradisjonsidrett til underholdningsidrett

FIS' hoppkomite har sett seg nødt til å foreta endringer som strider mot en del grunnleggende verdier og idealer. Det har for eksempel bestandig vært slik at den beste utøveren har bestemt farten i tilløpet, og muligheten til å endre på dette betraktes som banebrytende i det konservative hoppmiljøet. Både vind- og avsafsfaktoren benyttes for å kompensere for skiftende vindforhold, og selv om det avanserte kalkuleringsystemet kan være vanskelig å forstå, bidrar det til å styrke hoppSPORTENS kommersielle appell. Det er for det første enklere å gjennomføre renn innenfor den fastsatte tidsrammen, og for det andre blir ikke utslagene like store når vindforholdene endrer seg.

Skihopping kan utvilsomt kalles en ekstremSPORT, hvilket innebærer en betydelig personlig risiko for utøverne. Hoppkomiteen har måttet utfordre sitt tradisjonelle grunnlag for å være i stand til å gjøre idretten tryggere og jevnere for utøverne. Selv om det er færre og mindre alvorlige ulykker i hoppbakkene nå til dags, er utøvernes sikkerhet svært viktig for de involverte. Det strenge utstyrsreglementet reflekterer også denne holdningen, ettersom det ikke er tillatt å benytte seg av utstyr som gir opplagte fordeler i bakken. Sikkerhet, rettferdighet og konkurransebalanse er hovedargumentene bak de fleste endringene som har blitt innført i senere tid, og disse betraktningene går på mange måter hånd i hånd. HoppSPORTEN skal altså være så trygg som mulig, samtidig som den skal være spennende og uforutsigbar. Ved å vektlegge slike hensyn blir hoppSPORTEN kommersialisert på bekostning av sportifiseringen: vind- og avsafsfaktoren, økning av BMI-grensene, tettsittende hoppdresser, endring av startrekkefølgen i skiflyging og innføring av blandet lagkonkurranse er endringer som har oppstått som følge av hoppSPORTENS kommersialisering og dermed også dens de-sportifisering.

De endringene FIS har iverksatt for å gjøre hoppSPORTEN mer attraktiv for nye tilskuergupper har utvilsomt påvirket dens verdigrunnlag. I en tradisjonsrik idrett som skihopping kan slike endringer bidra til å fremmedgjøre den mer tradisjonelle tilskuermassen. I følge Coakley (2007) er de mer naive tilskuerne mer opptatt av spenning, dramatik og selve rammen rundt konkurransene, mens tradisjonelle tilskuere ofte er mer opptatt av det tekniske og estetiske aspektet ved idretten. Det kan derfor være utfordrende å tilfredsstillе alle tilskuergruppene når det oppstår store variasjoner med hensyn til preferanser.

5.3.3. HoppSPORTENS VEIVALG

Utgangspunktet for denne oppgaven var en antakelse om at FIS fungerer som en bremsekloss med hensyn til sportifiseringen av hoppSPORTEN, og at de i senere tid har vært villige til å ”ofre” tradisjoner til fordel for innovasjon i arbeidet med å styrke idrettens kommersielle appell. En del nyinnførte regler har ført til at flere utøvere og nasjoner har blandet seg inn i toppsjiktet, og dermed har reelle vinner sjanser i viktige turneringer og konkurranser. Flere av regelendringene kan imidlertid også tolkes som en strategi for å motarbeide sportifiseringen.

En kan altså si at det grunnleggende resonnet er at hoppSPORTEN er preget av de-sportifisering som en følge av kommersialisering, men at det også er et resultat av FIS’ tiltak for å motarbeide lengde- og rekordhysteriet. Det ser ut til at FIS’ kommersielle strategi har vært vellykket, til tross for at regelendringene gjør det vanskeligere å hoppe langt: FIS har i all hovedsak basert seg på uforutsigbarhet i konkurransesammenheng ettersom bestemte utøveres aerodynamiske og tekniske kapasitet har blitt betydelig redusert.

Det er rimelig å hevde at FIS bør være litt forsiktige med å sette for store begrensninger med hensyn til prestasjonspotensialet, ettersom både tilskuere og media forventer et visst spenningsnivå knyttet til lengder og eventuelle rekorder. Det var blant annet mange som reagerte negativt på at juryen satte farten for lavt under VM i skiflyging i Vikersund. Det er også en bekymring at høyere vektgrenser, kortere og smalere ski, samt tettsittende hoppdresser kan luke ut viktige profiler som i større grad er avhengige av en naturlig lav vekt og muligheten til å dra nytte av utstyret for å lykkes. Det var for eksempel tydelig at Simon Ammann slet med å tilpasse seg disse justeringene i løpet av 2012/13-sesongen, noe som førte til at han valgte å avslutte sesongen etter verdenscuprennet i Granåsen.

Basert på denne undersøkelsen kan jeg ikke si med sikkerhet at disse endringene truer med å fremmedgjøre den mer tradisjonelle tilskuermassen. Det er for øvrig rimelig å anta at mer omfattende endringer kan oppfattes som negativt blant denne tilskuergruppen, og at det på sikt kan fremstå som et genuint problem. Analysen viser at en del tradisjonelle tilskuere anser stilkarakterene som ”selve sjelen i hoppSPORTEN”, og det har lenge pågått en debatt om hvorvidt stilkarakterene bør fjernes. Dette er ikke en usannsynlig utvikling dersom FIS fortsetter å ofre tradisjoner til fordel for å videreutvikle og styrke hoppSPORTENS kommersielle appell. Det behøver selvsagt ikke å resultere i at tradisjonelle tilskuere slutter å følge hoppSPORTEN.

Tradisjoner er ikke bare viktig for eldre og veletablerte tilskuere, men også for FIS som gjør sitt beste for å opprettholde hoppSPORTENS tradisjonelle grunnlag. Mindre endringer og justeringer kan møte motstand på kort sikt, men aksepteres sannsynligvis om de har en positiv effekt på idretten som helhet. På lang sikt vil trolig FIS lykkes best om de går inn for å skape en balanse mellom hoppSPORTENS sportifisering og kommersialisering: Dersom FIS reagerer raskere på endringer i vindforholdene ved å endre farten bidrar det i større grad til å opprettholde et spenningssekulilibrium, uten at det nødvendigvis går på bekostning av utøvernes sikkerhet.

5.3.4. Avsluttende kommentar og videre forskning

I denne undersøkelsen har jeg studert drivkreftene bak hoppSPORTENS utvikling, og den overordnede ambisjonen har vært å avdekke hvilke prosesser og aktører som driver frem den sportslige utviklingen. Analyseresultatene skal ha overføringsverdi til tilsvarende undersøkelser og idretter som møter lignende utfordringer knyttet til modernisering og kommersialisering. En begrensning i denne undersøkelsen er imidlertid at det ikke var mulig å innhente alt det nødvendige datamaterialet direkte fra FIS. Enkelte slutninger er derfor basert på personlige fortolkninger av historiske utviklingstrekk.

Analysen viser at hoppSPORTEN er preget av tvetydigheter med hensyn til sportifisering. Etter at v-stilen tok over på slutten av 1980-tallet ble prestasjonsfokus og jakten på rekorder intensivert. Nye regler og tiltak gjør det imidlertid vanskelig å dra nytte av utstyr og vekt for å hoppe langt. Reglene har likevel ført til at flere nasjoner og utøvere har blandet seg inn i kampen om topplasseringene. Et sentralt spørsmål er i så fall om de-sportifisering bidrar til å gjøre hoppSPORTEN *mindre* appellerende for publikum og media på lang sikt.

Videre forskning på de-sportifiseringsprosesser eller tvetydigheter knyttet til sportifisering og forholdet mellom sportifisering og kommersialisering, kan også gjennomføres på en del andre idretter. Det samme gjelder en del livsstilsidretter som ofte er mindre sportifisert enn de mer tradisjonelle idrettene.

Skihopping er en idrett det er lite forsket på i et idretts sosiologisk og idretts-historisk perspektiv. Det kunne derfor også vært interessant å utføre intervju med sentrale personer i FIS' hoppkomité, renndirektøren, samt et utvalg av trenere og utøvere, for å i større grad kartlegge verdier og holdninger med hensyn til en del sentrale endringer og utviklingstrekk. Det kunne imidlertid også vært hensiktsmessig

å inkludere både tilskuere og media. Hvilke tanker gjør de ulike aktørene seg med hensyn til utvikling og modernisering av hoppporten, og hvilke aspekter ved idretten betraktes som de viktigste å ivareta?

Denne undersøkelsen viser at kvinnene har blitt utsatt for diskriminering og marginalisering i hoppmiljøet, noe som gjør kjønn til et sentralt tema som bør vies mer oppmerksomhet. De kvinnelige utøverne har måttet kjempe hardt for å slippe til i den mannsdominerte idretten, og de må fremdeles motarbeide forutinntattigheter knyttet til deres evne til å prestere på samme nivå som de mannlige utøverne.

6.0. Litteraturliste

- Aftenposten. (2005). Fjern stilkarakterer i svevet. Aftenpostens nettutgave, publisert 12.03.05. Hentet 04.09.12, fra <http://www.aftenposten.no/nyheter/sport/--Fjern-stilkarakterer-i-svevet-6346028.html>.
- Augestad, P., & Bergsgard, N. A. (2007). *Toppidrettens formel: Olympiatoppen som alkymist*. Oslo: Novus forlag.
- Bale, J. (1995). Sport as Theatre? Some ambiguities of the Segmented World of Sportscape, i Weiss, O. & Schultz, W. (red) *Sport in Space and Time*. Vienna: Vienna University Press, 253-264.
- Beech, J., & Chadwick, S. (2007). *The marketing of sport*. Essex: Pearson Education.
- Breivik, G. (2000). Against chance: A causal theory of winning in sport. I Tännsjö, T. & Tamburrini, C, *Values in sport: Elitism, nationalism, gender equality and the scientific manufacture of winners (s 141-156)*. London & New York: E & F Spon.
- Cairns, J., Jennett, N., & Sloane, P. J. (1986). The economics of professional team sports: a survey of theory and evidence. *Journal of Economic Studies*, 13(1), 3-80.
- Coakley, J. J. (2007). *Sports in society: issues & controversies*. Boston: McGraw-Hill.
- Dagbladet. (2002). "Fjerner man stilkarakterene, fjerner man sjela i hoppporten". Hentet 04.09.12, fra <http://www.dagbladet.no/sport/2002/12/12/356128.html>
- Dahlén, P. (2008). *Sport och medier: en introduktion*. KriBjørnsand: IJ-forlaget.
- Dickson, E. (2009). *För framtidens segrar: Om nationalism och tävlan i svensk skidlöpning 1897-1924*. Karlstad: Karlstads Universitet.
- Eichberg, H., Bale, J., & Philo, C. (1998). *Body cultures: Essays on sport, space, and identity*. London: Psychology Press.
- Elias, N. (1971). Sociology of knowledge: New perspectives. *Sociology*, 5(2), 149-168.
- Elias, N. (1986). An essay on sport and violence. *Quest for excitement*, 150-174.
- FIS. (2005). *Innovations under discussion by Nordic Discipline Committees*. FIS' nettside, publisert 05.10.05. Hentet 09.01.13, fra http://www.fis-ski.com/data/document/fisnewsflash2005_10_05.pdf

- FIS. (2006). FIS Media Info: Ladies Ski Jumping. FIS' nettside, publisert 13.02.06.
Hentet 04.09.12, fra <http://www.fis-ski.com/data/document/ladiesskijumping.pdf>
- FIS. (2009a). *In depth: Walter Hofer on the world championship debut for ladies' ski jumping*. FIS' nettside, publisert 18.02.09. Hentet 04.09.12, fra http://www.fis-ski.com/cms/impression_page.htm?page_id=2400&gab_id=5&id_newsflash=228&URL=/uk/news/fisnewsflash/newsflash2009&#article5
- FIS. (2009b). *Ski Jumping: A Paradigm shift*. FIS' nettside, publisert 27.05.09. Hentet 04.09.12, fra http://www.fis-ski.com/cms/impression_page.htm?page_id=2400&gab_id=5&id_newsflash=242&URL=/uk/news/fisnewsflash/newsflash2009&#article4
- FIS. (2009c). Pilot of new rules at Ski Jumping and Nordic Combined Summer Grand Prix 2009. FIS' nettside, publisert 28.07.09. Hentet 23.09.11, fra <http://www.fis-ski.com/uk/news/pressreleases/press-releases-2009/ski-jumping-pilot.html>
- FIS. (2009d). Q&A with Walter Hofer, FIS RD Ski Jumping. FIS' nettside, publisert desember 2009. Hentet 11.11.2010, fra http://www.fis-ski.com/uk/news/fisnews/?actu_id_444=2504&actu_page_444=11
- FIS. (2010). *Interview with Walter Hofer: "Luck still plays too important a role"*. FIS' nettside, publisert 18.02.09. Hentet 04.09.12, fra http://www.fis-ski.com/cms/impression_page.htm?page_id=2400&gab_id=5&id_newsflash=228&URL=/uk/news/fisnewsflash/newsflash2009&#article5
- FIS. (2011a). Ladies Ski Jumping, Freestyle Ski halfpipe included in Sochi 2014. FIS' nettside, publisert 07.04.11. Hentet 04.09.12, fra http://www.fis-ski.com/uk/news/fisnewsflash/newsflash20010.html?actu_id_1769=4353&actu_page_1769=1
- FIS. (2011b). *Ski Jumping: Ladies World Cup, mixed team events*. FIS' nettside, publisert 14.04.11. Hentet 04.09.12, fra http://www.fis-ski.com/uk/news/fisnews/?actu_id_444=4596&actu_page_444=15
- FIS. (2011c). *Ski Jumping Sub Committees gather in Zürich*. FIS' nettside, publisert 09.06.11. Hentet 05.09.12, fra http://www.fis-ski.com/uk/news/fisnewsflash/newsflash20010.html?actu_id_1769=4393&actu_page_1769=1

- FIS. (2011d). *Interview with Chika Yoshida*. FIS' nettside, publisert 22.06.11. Hentet 25.02.13, fra http://www.fis-ski.com/uk/news/fisnewsflash/?actu_id_1769=4634&actu_page_1769=9
- FIS. (2012a). Season Review Ski Jumping Men with Walter Hofer. FIS' nettside, publisert 05.04.12. Hentet 23.04.12, fra http://www.fis-ski.com/uk/news/fisnews/?actu_id_444=5726&actu_page_444=1
- FIS. (2012b). *Ski Jumping: Plans for new ski jumping suits*. FIS' nettside, publisert 19.04.12. Hentet 23.04.12, fra http://www.fis-ski.com/uk/news/fisnews/fisnews.html?actu_id_444=5757&actu_page_444=1
- FIS. (2012c). Ski Jumping: New Jumping suits. FIS' nettside, publisert 13.06.12. Hentet 05.09.12, fra http://www.fis-ski.com/uk/news/fisnews/?actu_id_444=5933&actu_page_444=1
- FIS. (2012d). Ski Jumping reviews suits and new host venues. FIS' nettside, publisert 10.10.12. Hentet 17.12.12, fra http://www.fis-ski.com/uk/news/fisnews/fisnews.html?actu_id_444=6235&actu_page_444=1
- FIS. (2012e). Walter Hofer: "Fiemme 2013? ...". FIS' nettside, publisert 21.11.12. Hentet 17.12.12, fra http://www.fis-ski.com/uk/news/fisnews/fisnews.html?actu_id_444=6345&actu_page_444=1
- Giulianotti, R. (2005). *Sport: a critical sociology*. Polity Press.
- Goksøy, M. (1988). "Sivilisering, modernisering, sportifisering: Fruktbare begreper i idrettshistorisk forskning?" *Notater og rapporter fra Norges Idrettshøgskole*:90. 2. utgave med etterord.
- Goksøy, M. (1991). *Idrettsliv i borgerskapets by: en historisk undersøkelse av idrettens utvikling og organisering i Bergen på 1800-tallet*. Oslo: Norges idrettshøgskole.
- Goksøy, M. (2008). *Historien om norsk idrett*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Gratton, C., & Solberg, H. A. (2007). *The economics of sports broadcasting*. Sted: Taylor & Francis.
- Gratton, C., & Taylor, P. (2000). *Economics of sport and recreation*. Sted: Spon Press.
- Gruneau, R. S., & Whitson, D. (1993). *Hockey night in Canada: Sport, identities, and cultural politics*. Sted: Garamond Press Toronto.
- Guttman, A. (2004). *From Ritual to Record: The Nature of Modern Sports*. New York: Columbia University Press.

- Hjelseth, A. (2006). *Mellom børs, katedral og karneval. Norske supportereres forhandlinger om kommersialisering av fotball*. (Avhandling for dr.politgraden, Universitetet i Bergen), Bergen: Universitetet i Bergen.
- Hjelseth, A. (2009). "Matti Goksøy: Historien om Norsk Idrett" i *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, nr 3, 2009. Oslo: Abstrakt 2008. 407-410.
- Hobsbawm, E. J., & Ranger, T. O. (1992). *The invention of tradition*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ingham, A. G. (2004). The sportification process: A biographical analysis framed by the work of Marx, Weber, Durkheim & Freud. *Sport and modern social theorists*, 11-32.
- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. 2. utgave. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jönsson, K. (2008). *Idrottsfilosofiska introduktioner: nio kapitel om idrott och sport, moral och etik, kultur och kritik, kön och genus, politik och ideologi, kropp och teknologi* (Vol.4). Malmö: Malmö högskola.
- Kringstad, M., & Gerrard, B. (2007). Beyond competitive balance. I M. M. Parent & T. Slack (Red.), *International Perspectives on the Management of Sport* (s. 149-172). Amsterdam: Elsevier Academic Press.
- Neale, W. C. (1964). The peculiar economics of professional sports. *The Quarterly Journal of Economics*, 78(1), 1-14.
- Nilsen, R. Å. (2002). Var Max Weber en metodologisk individualist? *Sosiologisk tidsskrift*, 10, 238-260.
- NRK. (2012). FIS fjerner vindkorridoren i hopp. NRKs nettutgave, publisert 30.08.12. Hentet 05.09.12, fra <http://www.nrk.no/sport/hopp/1.8301650>
- Olstad, F., & Tønnesson, S. (1987). *Norsk idretts historie: Forsvar, sport, klassekamp 1861-1939*. Oslo: Aschehoug.
- Pfister, G. (2001). Sport, technology and society: From snow shoes to racing skis. *Sport in Society*, 4(1), 73-98.
- Pfister, G. (2007). Sportification, Power and Control: Ski-Jumping as a Case Study. The Free Library. (2007). Hentet 03.05.11, fra <http://www.thefreelibrary.com/Sportification, power, and control: ski-jumping as a case study.-a0166351114>
- Rafoss, K., & Tangen, J. O. (Red.). (2009). *Kampen om idrettsanleggene: Planlegging, politikk og bruk*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Reuters. (2010a). *Ammann's bindings are legal: FIS*. Reuters nettutgave, publisert 20.02.10. Hentet 23.04.12, fra <http://www.reuters.com/article/2010/02/20/businesspropicks-us-olympics-ski-jumping-idUSTRE61I40120100220>
- Reuters. (2010b). *New rules not aimed at champion Ammann: FIS*. Reuters nettutgave, publisert 21.02.10. Hentet 11.11.10, fra <http://www.reuters.com/article/2010/02/24/us-olympics-skijumping-rules-sb-idUSTRE61N6RN20100224>
- Reuters (2010c). *Ski Jumping – Champion Ammann concerned by rule changes*. Reuters nettutgave, publisert 24.02.10. Hentet 11.11.10, fra <http://www.reuters.com/article/2010/02/21/olympics-ski-jumping-ammann-idUSN2119149620100221>
- Reuters. (2010d). *Ski Jumping – Leapers continue age-old hunt for distance*. Reuters nettutgave, publisert 26.02.10. Hentet 20.03.12, fra <http://www.reuters.com/article/2010/02/26/olympics-ski-jumping-intrigue-idUSN2412705120100226>
- Ringdal, K. (2007). *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlag.
- Sandmo, E. (2008). Maktens beroligende blikk: Historiske teorier om sivilisering og disiplinering. *Scandia: Tidskrift för historisk forskning*, 60(1), 25-44.
- Scott, J. (1990). *A matter of record: Documentary sources in social research*. Cambridge: Polity Press.
- Shank, M. D. (2005). *Sports marketing: A strategic perspective*. International Edition. New Jersey: Pearson Education.
- Slagstad, R. (2008). *(Sporten): En idéhistorisk studie*. Oslo: Pax forlag.
- Solberg, H. A., & Hammervold, R. (2008). TV Sports Viewers – Who Are They? A Norwegian Case Study. *Nordicom Review*, 29(1), 95-110.
- Thagaard, T. (1998). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. 1. utgave. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thoresen, A. (2005). "Til hvert måltid spiser han seg gulpemett. Det kan føre til spiseforstyrrelser". Dagbladets nettutgave, publisert 14.02.05. Hentet 09.01.13, fra <http://www.dagbladet.no/sport/2005/02/14/423350.html>
- Thoresen, A. (2007). *Lengst gjennom lufta; Et 200 år langt svev gjennom hopphistorien*. Oslo: Versal forlag.

- Tjora, A. (2009). *Fra nysgjerrighet til innsikt. Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Trondheim: Sosiologisk Forlag.
- Vamplew, W. (2007). Playing with the rules: Influences on the development of regulation in sport. *International Journal of the History of Sport*, 24 (7), 843-871.
- Van Bottenburg, M., & Heilbron, J. (2006). De-sportization of Fighting Contests: The Origins and Dynamics of No Holds Barred Events and the Theory of Sportization. *International review for the sociology of sport*, 41(3-4), 259-282.
- Van Bottenburg, M., & Salome, L. (2010). The indoorisation of outdoor sports: an exploration of the rise of lifestyle sports in artificial settings. *Leisure studies*, 29(2), 143-160.
- VG. (2011). *Her kunne Hildes karriere tatt slutt*. VGs nettutgave, publisert 19.08.11. Hentet 04.09.12, fra <http://www.vg.no/sport/ski/hopp/artikkel.php?artid=10089642>
- Vikersund. (2005). Yggeseth vil fjerne stilkarakterene. Vikersunds nettside, publisert 05.01.05. Hentet 04.09.12, fra <http://www.vikersund.no/2005/01/05/yggeseth-vil-fjerne-stilkarakterene/>
- Weber, M. (1978). *Economy and society: An Outline of Interpretative Sociology*, Volum 1. Berkeley: University of California.
- Yttergren, L. (1996). *Täflan är lifvet: idrottens organisering och sportifiering i Stockholm 1860-1898*. Stockholm: Stockholmia.

Nettsider referert til

<http://www.aftenposten.no>
<http://www.dagbladet.no>
<http://www.fis-ski.com>
<http://www.fisskijumping.com>
<http://www.meininger-jumpsuits.de>
<http://www.nrk.no>
<http://www.reuters.com>
<http://www.vikersund.no>
<http://www.vg.no>